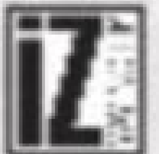
Rasim Özdenören

kuyu

RASİM ÖZDENÖREN

Kuyu

öykü

İz Yayıncılık

Kuyu
RASİM ÖZDENÖREN
kapak: Medine Efe

İz Yayıncılık Limited Şirketi
Çatalçeşme Sokağı No: 27/2 Cağaloğlu 34110 İstanbul
telefon: (212) 5207210
faks: (212) 5115791
www.iz.com.tr
e-posta: bilgi@iz.com.tr

RASİM ÖZDENÖREN; 1940'ta Maraş'ta doğdu. İlk ve orta öğrenimini Maraş, Malatya, Tunceli gibi Güney ve Doğu şehirlerinde tamamladı. İ.Ü. Hukuk Fakültesi'ni ve İ.Ü. Gazetecilik Enstitüsü'nü bitirdi. Devlet Planlama Teşkilâtı'nda uzman olarak çalıştı. Bir ara araştırma amacıyla ABD'nin çeşitli eyaletlerinde, 1970-1971'de iki yıl kadar kaldı. 1975 yılında Kültür Bakanlığı Bakanlık Müşavirliği görevine geldi. Aynı bakanlıkta bir yıl da müfettişlik yaptı.

1978'de istifa ederek ayrıldığı devlet memurluğuna bir süre sonra (1980) Devlet Planlama Teşkilâtı'nda çalışmak üzere tekrar döndü. Uzman, daire başkanlığı, genel sekreter yardımcılığı, genel sekreterlik, müşavirlik görevlerinde bulundu. 2005 yılında, devlet memurluğuna noktayı koyarak kendi deyimiyle özgürlüğünü ilân etti.

Türk öykücülüğünün ve deneme yazarlığının gelmiş geçmiş en usta kalemlerinden biri olarak temayüz etti.

Yazarın eserleri şunlardır: *Hastalar ve Işıklar* (hikâyeler, 1. bs. 1967; 5. bs. 2008), *Gül Yetiştiren Adam* (roman, 1. bs. 1979; 18. bs. 2010), *Çözülme* (hikâyeler, 1. bs. 1973; 5. bs. 2010), *Çok Sesli Bir Ölüm* (hikâyeler, 1. bs. 1974; 5. bs. 2010), *Çarpılmışlar* (hikâyeler, 1. bs. 1977; 4. bs. 2008), *Eşikte Duran İnsan* (denemeler, 1. bs. 2000; 4. bs. 2010), *Denize Açılan Kapı* (hikâyeler; Yazarlar Birliği'nin 1984 ‘hikâye' alanında ‘yılın hikâyecisi' ödülü, 1. bs. 1983; 5. bs. 2008), *İki Dünya* (denemeler, Türkiye Millî Kültür Vakfı fikir dalında 1978 jüri özel ödülü, 1. bs. 1977; 3. bs. 2009), *Yaşadığımız Günler* (denemeler, 1. bs. 1985; 6. bs. 2008), *Ruhun Malzemeleri* (denemeler, 1. bs. 1986; 4. bs. 2009), *Yeniden İnanmak* (denemeler, 1. bs. 1987; 4. bs. 2009), *Müslümanca Düşünme Üzerine Denemeler* (denemeler, 1. bs. 1985; 18. bs. 2009), *Müslümanca Yaşamak* (denemeler, 1. bs. 1988; 11. bs. 2010), *Kafa Karıştıran Kelimeler* (denemeler, 1. bs. 1987; 9. bs. 2010), *Yumurtayı Hangi Ucundan Kırmalı* (denemeler, 1. bs. 1987; 5. bs. 2009), *Red Yazıları* (denemeler, 1. bs. 1988; 3. bs. 2009), *Yeni Dünya Düzeninin Sefaleti* (denemeler, 1. bs. 1996; 3. bs. 2008), *Ben ve Hayat ve Ölüm* (denemeler, 1. bs. 1997; 3. bs. 2009), *Acemi Yolcu* (denemeler, 1997, 3. bs. 2010), *İpin Ucu* (denemeler, 1997, 2. bs. 2009) *Çapraz İlişkiler* (denemeler, 1. bs. 1987; 4. bs. 2009), *Kent İlişkileri* (denemeler, 1998, 2. bs. 2009), *Yüzler* (denemeler, 1. bs. 1999; 2. bs. 2001), *Köpekçe Düşünceler* (denemeler, 1. bs. 1999; 3. bs. 2009), *Kuyu* (hikâye, 1. bs. 1999; 5. bs. 2010), *Hışırtı* (hikâyeler, 1. bs. 2000; 3. bs. 2008), *Ansızın Yola Çıkmak* (hikâyeler, 2000; 4. bs. 2008), *Aşkın Diyalektiği* (denemeler, 1.

bs. 2002, 5. bs. 2010) *Toz* (öyküler, 1.bs. 2002, 4.bs. 2009) *Yazı İmge ve Gerçeklik* (denemeler, 2002; 2.bs. 2006), *Düşünsel Duruş* (denemeler, 2004, 4.bs. 2010), *İmkânsız Öyküler* (öyküler, 1. ve 4. bs 2010), *Siyasal İstiareler* (denemeler, 2009; 2.bs. 2010.

Çok Sesli Bir Ölüm ve *Çözülme* adlı hikâyeleri ayrıca TV filmi yapılmış, bunlardan ilki, Uluslararası Prag TV Filmleri Yarışmasında jüri özel ödülünü almıştır.

Türk Dil Kurumu, Kültür ve Turizm Bakanlığı, RTÜK'ün iştirakiyle düzenlenen Karaman Türk Dili Ödülü'nde "Türkçeyi güzel ve doğru kullanan edebiyatçı ödülü" Rasim Özdenören'e verilmiştir (2008). 2009 yılında TBMM Üstün Hizmet Ödülü'ne layık bulunmuştur.

1

İstasyonda ondan başka inen olmadı trenden. Ayağı ancak yere değmişti ki, tren usulcacık, tembel sesler çıkararak yürümeye başladı. Katarların tokuşmalarından yükselen boğuk demir sesleri, makasları aşan tekerleklerin çıkardığı düzenli tempolar karanlığın boşluğuna doğru dağıldılar. Sesler, gizil bir orduyu yürüten düzenli bir trampet sesini andırmaya başladığında da, tren çoktan uzaklaşıp kaybolmuştu bile. Trenin çabucak geçiveren pencere ışıkları kaybolunca da ortalık büsbütün karanlık bir sessizliğe gömülmüştü. Küçük bir istasyondu burası. Demiryolunun arka tarafı – birkaç dağınık, pelteleşmiş ışıkların aydınlığında seçilebilen kirli istasyon yapılarının karşısına düşen yerler- karanlıktı, bu yüzden o kara boşlukta tarlaların mı olduğu, yoksa salt bir kara boşluğun mu bulunduğu anlaşılmıyordu. Belki de demiryolu hemen bu karanlığın ardındaki bir tepeden dönüyordu, çünkü yürüyen ışıklar kaybolmuş fakat trenin boğuk homurtuları oralardan hâlâ işitilip duruyordu.

Beton zemin bir an kayar gibi oldu, devinimsizlikten gevşemiş bacakları sersemce, kaygan bir yerde süzülüp gider gibiydi. İstasyonun ana yola açılan kapısını sormak istedi, fakat oralarda bir an görünen üniformalı demiryolu görevlisi, trenin hareketiyle birlikte gözden kaybolmuştu. Oysa onunla, hiç olmazsa yolu sormak bahanesiyle ayaküstü biraz çene çalabileceğini düşünmüştü. Çevrede hiçbir canlı yoktu. Şimdiye değin gördüğü en terkedilmiş istasyon belki de burasıydı. Daha önce yüzlerce küçük istasyon görmüş, o azıcık molalarda bile su, ayran ya da çörek, gazete gibi, insanın bir anda alıvereceği tutan bir takım şeyler satan çocuklar ortalığı şenlendirmişlerdi. Bu istasyonsa sanki dünyanın dışında kalan bir yerlerdeydi. Birkaç fersiz ışık çukura kaçmış ölü gözü gibi parlıyordu. Saat sabahın biri olmalıydı. Saati yoktu. Önünde bulunduğu binanın cephesinde bir saat olabileceğini düşünerek baktı ama göremedi, çünkü saat binanın cephesine yerleştirilmemişti, yan taraftaydı. Durmuş, bozuk bir saatti üstelik. Ama saat bir olmalıydı. Bu istasyona saat birde ineceğini söylemişlerdi.

Tren geçip gittikten sonra sessiz bir uğultu çökmüştü ortalığa. Yerleri görmüyordu, ama tahmin ediyordu: pişmiş yumurta kabukları, bir takım kuru yemiş, çekirdek kabukları, yırtılmış kese kâğıtları, kedilerin ya da köpeklerin devirdiği çöp tenekesinden dökülmüş zibillik bu taş-beton

karışımı zemin üzerine dökülüp saçılmış ve usuldan esen bir yel bütün bunları kımıldatıp oraya buraya süpürmekte.. belki de değildi böyle: tertemiz bir platform üzerindeydi, ama eğer bu zemin taşlardan yapılıysa taşların arasından kısır, kuru otların fışkırdığı muhakkaktı.

İstasyon binasının önü küçük, durgun, ışıksız, sessiz bir alancıktı. Görünen ışıklar çok uzaklardaymış duygusunu uyandırıyordu. Gene de buraları daha önce görmüş gibiydi: küçük kentlerin, hatta orta büyüklükteki kentlerin o hep birörnek mimarisinin bir eşi de burada olmalıydı: istasyon eğer kentin hemen kıyısında kurulmamışsa, olsun olsun yürüyüş uzaklığıyla on-onbeş dakikalık bir yerlerdedir: istasyonu kent merkezine bağlayan bir şose vardır, bu şosenin çevresi yörenin ikliminin gerektirdiği bitki tarlalarıyla bezenmiştir, yol boyunca da çınar ya da akasya ağaçları.. ve kentin sırtında bir dağ: küçük ya da büyük, kenti himayesine almışçasına güvenli bir heybetle durup beklemektedir. Ama acaba burası da o kentlerden biri miydi?

Sürekli uzayıp duran bir şeylerle karşı karşıyaymış gibi duruyordu çıkış kapısının önünde: kente doğru ilk adımını nasıl atacağını bilemiyormuş gibi, daha önce hiç yürümemiş gibi, bacakları kendisinin değilmiş, onlara komut veremezmiş gibi.. besbelli, yolculuk sersemliği. Sessiz bir köpek sürüsü geçti yanından, köpeklerin böyle sessizce oynaşmaları olağanüstü bir şey gibi geldi ona: bütün köpekler durmadan havlar gibi bir izlenim vardı kafasında, havlama seslerini şimdiye değin çok işitmişti, ama bir köpeği ağzını göğe, gökteki ayın ondördüne doğru uzatarak havlamasına hiç tanık olmadığını düşününce tuhafına gitti: yolculuk sersemliği. Arkalarından bakakaldı köpeklerin.

Yürümeye başlamıştı bile. Ana caddenin, ampulleri söndürülmüş iki sıra elektrik direkleri arasında, henüz gideceği yerin nerede olduğunu bilemeden yürüyordu. Uzaktan, vitrinindeki gece lambalarından otel olduğunu sandığı binaya gelince, oranın otel olmadığını gördü. Ambar gibi bir yerdi. Fakat ne depolamış olabilirlerdi buraya? Zahire çuvalları gibi bir şeyler ve tarım makinelerini andıran, daha çok çocuk bisikletlerine, hasta arabalarına benzeyen fakat dikkat edilince bunlar olmadığı belli olan, ne olduğu da iyice anlaşılmayan araç gereçler özenle yerleştirilmişlerdi: parlak maden yansımaları, kalay ve krom, nikelaj, far çerçeveleri ya da banyo mutfak aygıtları: böyle bir izlenim.

Yürüyordu.

Aslında bir otel arayıp aramadığını da bilmiyordu kesin olarak. Ne var ki, bu saatte tekkeye varmanın yakışık almayacağını düşünüyor, bu yüzden gün ışıyıncaya kadar başını sokacak bir yer bulması gerektiğini duyumsuyordu. Tekkenin nerede olduğunu da bilmiyordu. Sabahleyin öğrenecekti. Dolayısıyla bir otele ulaşmak şimdilik tek seçenekti.

Yürüdüğü yol kentin ana caddesi olmalıydı. Ama gitgide bundan kuşkulanmaya başlamıştı. Evlerden, yapılardan hiçbir ışık sızıntısı görünmüyordu. Karanlıkta, geceye özgü o kuytu loşluklar içinde böyle görünmüyor idiyse belki de denildiği kadar küçük bir kent değildi burası. Böyle olacağını beklemiyordu. Her şeyin kolaycacık, kendiliğinden olup biteceğini ummuştu. Fakat galiba bu küçük kentte hiçbir yeri bulamadan, belki bir otele bile ulaşamadan yitip gitmişti, belki böylece bırakıp gidecekti. Özlemle karışık bir çekinmeyle gelmişti buraya: her şey kendiliğinden olup bitsin istiyordu, dahası, böyle olacağını beklemiş, böyle olması "gerektiğine" inanmıştı. Belki de bu kent istemiyordu kendisini, şimdiden dirsek çevirmişti. Bunu da hesaba katmalıydım, diye düşündü. Belki de sınanıyordu. Küçücük denilen bir kentte, başını sokacak bir yer bulamaması önceden düşünülse insana olası gelmezdi ama durum buydu işte. Çizilmiş duvarlar boyunca gölgesi uzayarak, kimizaman önünde, kimizaman ardında, içindeki o çekingenlik kendini bırakmadan, belki de gecenin bu olmayacak saatinde kendini istemeden tekkenin önünde bulabileceği korkusuyla artık sokak aralarından mı, yoksa ana caddeden mi yürüdüğünü kestiremeden, biraz da bunu umursamadan yürüyordu.

Her şeyin kolaycacık olacağını, olup biteceğini düşünmüştü, belki gene öyle olacaktı. Fakat bu küçük kentte kendini yitireceği aklına gelmemişti. Her şeyi önceden bilen birinin rahatlığıyla bulabileceğini sanıyordu, fakat küçük kentin derinliklerine doğru yürüdükçe umudu nerdeyse tükenmekteydi. Belki sokak aralarına sapmıştı. Ama geri dönmek olmazdı, yürüdüğü sokak onu nasıl olsa ana yola çıkaracaktı. Yürüdü.

Uzaktan otomobillerin, kamyonların hızlı ışık şeritleriyle ve bir anda patlayıp uzaklaşan gürültüleriyle akıp gittiklerini görüyordu. Demek şoseye yaklaşmıştı. Şoseye dönmek üzere, bulunduğu sokaktan çıkarken, önünde, sessizce dikilip kalmış, ay karanlığında nerdeyse hırpani kılıklı görünen ama dikkat edilince hiç de serseriye benzemeyen biriyle karşılaştı. Karşısında birdenbire böyle birini görmüş olmanın ürküntüsü bir an bile sürmedi, ürküntü hemen sevince dönüşüverdi. Adamın homurtusunu işitmişti. Besbelli bana selam verdi, diye düşündü. Ve aceleyle

aleykümselâm, dedi. Ay karanlığında, adamın bir anda kendini süzen bakışlarını yakaladı. Adam fazla oyalanmadı:

Nere gidisin gardaş? Otel mi arîsin?

Adamın sorusu, otel aradığını bilmesi tuhafına gitti, ama nasıl olup da bunu anladığını sormanın sırası değildi, vakti yoktu.

Evet, dedi, bu yakınlarda bir otel var mı?

Şoseyi geç. Aha şu ışıkların orda bi otel var. Gidince görürsün.

Teşekkür ederken yürümeye başlamıştı bile.

2

Otelin kapısından iki kişi girdiler. İkisi de duraksamadan, otel kâtibinin büro olarak kullandığı tezgâha doğru yürüdü.

Otel kâtibi:

Beraber misiniz? Diye sordu.

O zaman iki müşteri birbirine baktı ve ikisi hemen hemen aynı anda:

Hayır, cevabını verdi.

Kâtip:

Tek kişilik odamız yok, üç yataklı bir odamız var, kalmak ister misiniz?

Bence sakıncası yok.

Benim için de.

Kâtip, kimliklerini istedi, onun uzattığı kimliğe bakarken: Yusuf, diye mırıldandı, kimlikleri deftere kaydettikten sonra çekmecesine kilitledi, sonra anahtarlıktan bir anahtar alıp:

Buyrun, dedi, ikinci kat.

Birlikte çıktılar. Kâtip, odanın kapısını açarken yüzlerine bakmadan:

Yeni bir müşteri gelirse boş kalan yatağı ona veririm, diye uyardı.

İkisi de cevap verme gereğini duymadılar kâtibe.

3

Tren düzenli demir takırtılarıyla sürekli biçimde akıp gidiyordu: bu küçücük istasyonda böylesine uzun bir akışın olabilmesi, kesintisiz akıp gitmesi akıl alacak iş değildi, ama o, bundan da çok, istasyonun bu kadar yakınlarda olmasına şaşıyordu, demek ki, bu çevrede epey dolaşmıştı, istasyondan çıkınca bir şose geçmişti, demek bu yöreden geçmişti, ama bunları düşünmenin sırası değildi, uyumalıydı. Kulaklarını tıkadığında bile aynı akışın sürüp gittiğini ayrımsayınca anladı: onsekiz saatten beri yoldaydı, trende. Sırtı döşeğine yapışmış olarak sarsıntıyla akıyor, gidiyordu. Bir esinti çıkmıştı dışarda, beklediği havlamaları uzaktan buralara kadar taşıyor, savuruyordu. Bitişikteki bozuk musluğun damlaları düzenli aralıklarla dökülüyor, bir yerlerde de bir takım tahta kapılar çarpılarak açılıp kapanıyordu. Bütün bunlar, uykusu gelmiş dingin bir kafa için uykuyu çabuklaştıracak etkenler olacakken onun uykusunu kaçırıyordu. Sabahleyin tekkeye nasıl gideceğini düşünüyor, gitmeyi göze alıp alamayacağını bilemiyordu. Bunu göze alamasa bile gideceğinden emindi. Hayır, yüzlerce kilometrelik yolu tepip geldiği için değil, bu kadar yolu boşa çiğnemiş olacağı için değil, bunlar için değil, gidecekti, hepsi bu. Bu kadar yolu boşa çiğnemiş olmayı seve seve göze alabilirdi, sorun bu değildi, fakat oraya hangi yüzle gidecekti? Hangi yüzle?

Musluğun damlalarını saymaya başladı, sayılacak kadar düzenli, biçimli aralıklarla damlıyordu. Ama bir süre sonra sayıları kaçırdı, baştan saymaya başladı, bir yere gelince gene kaçırdı ipin ucunu. Uykusunu kaçıran neydi, bilmiyordu. Yanındaki adam çoktan horlamaya başlamıştı. Yoksa onun horultusu muydu uykusunu kaçıran? Demin koridorda birisi yürümüş, musluğu açmış, suyu gürültüyle akıtmış, suyla oyalanmış, aynı ayak sesleri az sonra belirdiği yönde kaybolmuş, bir anahtar yuvasında iki kez çevrilmişti. Bu seslerin bir kadına ait olabileceğini –ama nasıl bir duyguyla, nasıl- sezinlemişti. Şimdi, merdivenlerden yükselen başka ayak sesleri işitiliyordu. Sesler kapının önüne kadar gelip durdu. Kapının üst camından koridorun solgun ışığı vuruyordu odaya.

Adımlar kapının önünde durdu ve kapı aynı ürkek parmaklarla tıkırdatılmaya başladı. Durup bekledi, ama çok değil. Yeniden vurmaya başladı kapıyı ve ancak bu odanın içindekilere duyurulmak istenen bir ses tonuyla: Açın, yabancı değil, diye fısıldadı. Minik bir haykırıştı. Üçüncü

yatağın müşterisiydi bu. Fakat kapıyı açmak istemedi. Dışardaki adam bu sessiz boğuşmasını birkaç dakika sürdürdü, sonunda kapıyı yumruklamaya başladı. Açsa mıydı? Ama artık geç kalmıştı. Yumruklanan bir kapının gürültüsüne uyanmış olmayı yediremedi kendisine. Ya öteki yataktaki? O, gerçekten uyuyordu, horlamasından belliydi. Demek ki, kapının yumruklanması derin uykularda yatan birine vız gelebilirdi ve uyanmamış, uyanamamış olması hiç de yadırganacak bir olay değildi. Kapıyı açmamaya karar verdi. Dışardaki de yenilgiyi kabullenmişti. Artık yumruklamaktan caymıştı. Az sonra, merdivenden inen ayak seslerini duydu. Ama böyle bir şeye hakkı var mıydı? Keşke açsaydım diye pişmanlık duydu.

Uykusunu kaçıran nedenleri büsbütün bilmiyor değildi, bunca yorgun olmasına rağmen uyuyamıyordu: insan nedir, var olmak nedir sorusu kafasını kurcalayıp duruyordu. Çoktandır kafasına takılıp kalmıştı bu soru. Geceleri yatağına yattığında kalbinin atışlarına kulak veriyordu: kalbi, güçlü vuruşlarla, uzaklardan duyulan bir davul tokmağı gibi vuruyordu, fakat onun sürekli, bitmeden, durmadan nasıl vurabildiğine hayret ediyor, günün birinde bu vuruşlar duracak olsa ya da en azından şöyle bir durmayı denese bu duruşu nasıl önleyebileceğini bilemiyor, o zaman nasıl da aciz, umarsız bir yaratık olduğunu derinden kavrıyor, başı dönüyordu. Yaşam nedir, varlık nedir soruları onun için üstesinden gelinemez, dev, korkutucu, sarsıcı sorular olarak bekliyorken, o, bir anda bu soruları bir kenara itip ayrıntılarla uğraşmaya başlıyordu: çok olmuştu böyle: elini cebine sokarken ya da ağzına bir çekirdek tanesi alıp gevelerken, işte elimi cebine koymuşum ve işte ağzımda bir çekirdek tanesini geveliyorum diye düşünüyor, bu işleri nasıl olup da başarabildiğine şaşıp kalıyordu. Işığın, güneş ışığının dünyayı aydınlatabilmesi, suyun akması, bir solucanın büzülüp açılarak ilerlemesi onu olağanüstü şaşkınlıklara yuvarlıyordu. Acıkması, susaması ona geçiciliğini, ölümlülüğünü anımsatıyor, dahası bir şamar gibi suratına vuruyordu. Bu gidişle uykusuz kalacaktı. Uykusuzluk: geçiciliğinin, ölümlülüğünün yadsınmaz bir belgesi de buydu. Soluk alıp vermesi, kımıltılar.. canlı varlığın görünen bütün devinimleri.. dirim ve ölüm.. her şey, her şey ona aczini, zavallılığını haykırıyordu. Ama ah, şimdi uyuması gerekiyor. Sabahleyin yapacağı işleri düşündükçe uykusuzluğun onu nasıl zorlayacağını biliyordu, oysa şimdi uyumalıydı, çünkü uyku zamanıydı, yarın gündüzse hiç uyumaması gerekliydi, fakat o zaman da gözlerinden uyku akıp duracaktı. Elleri başının altında kenetlenmişti. Uyuması gerektiğini yeniden düşününce yan döndü. Öbür adam –o yabancı-

hâlâ horluyordu. Birden tuhaf bir duyguya kapıldı: aynı odada, yanındaki yatakta tanımadığı bir adam vardı ve kendisi onunla aynı odadaydı! Hey yarabbim, diye düşündü, hey yarabbim, sen bilirsin.

Uyu, diye kesinlikle emretti bu kez kendine ve sağ yanına döndü. İşte tam o sırada merdiveni çıkmış, koridorda yürüyen ayak seslerini yeniden işitti. Ayak sesleri kapının önüne gelip durdular. Kapının anahtar deliğine bir anahtar sokuldu, iki kez çevrildi, kapının tokmağı aşağı doğru kanırtıldı ve kapı açıldı, kâtibin, buyrun, diyen sesini tanıdı: adam, kâtibi alıp getirmişti demek. Derin uykulardaymışçasına kıpırdamadı yattığı yerde, soluğunu bile nerdeyse tutarak alıp veriyordu.

Vay be, heriflerin üstüne ölü toprağı serpmişler sanki.

Üçüncü yatağın müşterisiydi bu. Kâtibin, bu sözlere karşı bir şey söyleyip söylemediğini işitmedi: kapıyı usulca çekip çıkmıştı. Yeni gelen, ışığı yakmadı. Soyunduğu, yatağa girdiği kıpırtılarından anlaşılıyordu. Horlamaya başladığında on'a sayacak kadar vakit geçmiş miydi acaba? Çok geçmeden, onun horultuları da düzenli biçimde yükselerek öteki adamın horultusuna katılmaya başladı, bir süre sonra hangisinin hangisine ait olduğunu kestirmenin imkânı kalmamıştı.

Nasıl bir yerdeydi acaba?

Nasıl?

4

Yalnız yaptığı yolculukların birinde, ıssız, kör ovalarda, küflenmiş tütün kokan tünellerden geçerek giden bir otobüsün içinde buldu kendini. Kıraç yaylalar yükseldikçe çam ve meşe ağaçlarının, şeftali ve elma bahçelerinin çoğaldığı ve uzaklardan, çok uzaklardan lodosun taşıdığı denizin iyot kokularını duyumsattığı bir yörelerdeydi. Sonra yemiş bahçelerinin arasından birdenbire, kaynaşma halindeki otobüs terminaline ulaşmışlardı. Otobüste arkadaş olduğu kişi kentin yabancısı değildi. Ona, ucuz otellerin bulunduğu yeri, oraya nasıl gidebileceğini anlattı. Elinde, küçük bir yol çantasından başka bir şeyi yoktu. Anlatılan yörede birbirine yakın küçük küçük oteller, pansiyonlar yer alıyordu. Bu yöre kentin, hatta çarşının ortasında olmasına rağmen yapılar eski ve tahtadandı. Büyük betonarme yapıların arasında kalmış bir adacık oluşturuyordu. Paslanmış bir teneke parçasının üzerine yağlıboya ile ve eğri büğrü çizgilerle yazılmış "Otel Sizin" yazısına birdenbire içi ısındı ve bu otelde kalmak istedi. Açık kapının hemen iç bölümünden başlayan tozlu, uzun bir merdiven yukarıya doğru dimdik uzanıyordu, merdivenin yukardaki bitiş yerinde bir kapı daha vardı. Oraya kadar çıktı ve bu kapıyı açtı. Daracık sofada gördüğü manzara şuydu: duvarlar boyunca uzanan yıpranmış kadife kanepelerde kadınlı erkekli çiftler sarmaş dolaş uzanmış, oturuyorlardı. Erkekler giyinikti ama kadınlar iç çamaşırlarıyla yarı çıplak haldeydiler. Bu beklenmedik manzara karşısında şaşırmış olarak bir süre bakındı onlara: oturanların hiçbiri istifini bozmadı, dönüp bakmadılar bile ona. Neden sonra, kucağında onyedisinde bile görünmeyen bir kadını oturtmuş olan adam, isteksizce, küçümseyerek başını çevirip baktı ona ve ne istediğini öğrenmek tenezzülünde bulundu. Yanlış bir yere geldiğini anlamıştı ama sorulan soruyu cevapsız bırakamayacağını da anlamıştı. Şeyy, diye kekeledi özür dilercesine, boş odanız var mıydı? Adam, yerinden kıpırdamadan onu kimin gönderdiğini sordu. Kimse göndermemişti, buranın yabancısıydı ve geceyi geçirmek için bir yer arıyordu. Adam, otelde sadece yatmak için mi kalmak istediğini yoksa eğlenmek mi istediğini sordu. Hayır, sadece dinlenecekti, başka hiçbir isteği yoktu. Bunun üzerine adam kabaca, boş odamız yok, dedi. Ötekiler gülüştüler. Kapıdan hızla dönüp çıkarken, hadi devam et canım, diye inleyen bir kadının sesi, bu otelin belleğinde bıraktığı son ve silinmez tek izlenim olmuştu. Daha sonra bulduğu ve geceyi geçirdiği otelde

kalorifer borularının tokmaklarla dövülmesinden çıkan gürültü nerdeyse bütün gece sürmüştü. Yan odalarda, aşağı ve yukarı katlarda birileri bu boruları durmadan demir ayakkabılarla ya da takunyalarla tekmeliyor, tekmeliyordu. Metallerin birbirine çarpmasından doğan sinir bozucu gürültünün arasından, neden sonra bir orkestra sesi yükseldi. Çalınan komparsitadan otelin alt katında bir düğün salonu olduğu anlaşılıyordu. Uykusu kaçtığı için artık genel gürültünün içindeki ayrıntıları da algılayabiliyordu. Üst kattaki banyonun ve tuvaletin boruları bu odanın banyosundan geçiyordu. Borularda bitmek tükenmek bilmeyen bir sel suyu zaman zaman azalıp çoğalarak akıyordu. Uyuyamayacağını anlayınca kalkıp perdeyi açtı, dışarıya baktı. Otel, köşeli bir U biçimindeydi, bulunduğu oda U'nun uzun kenarlarından birinin iç orta bölümündeydi. Penceresinin karşısına düşen odalardan birinin açık penceresinden birden gördü: üzerinde sadece donu olan çıplak bir kadın, yatağından kalkmış, pencerenin karşısındaki lavaboya doğru yürüyordu. Lavaboya gelince donunu çıkardı, bacağının birini yukarı kaldırıp lavaboya yerleştirdi ve tek ayağı üzerinde durmuş olarak tıpkı bir köpek gibi işemeye başladı. Kadın, perdeyi örtmeyi ancak işini bitirdikten sonra akledebilmişti.

5

Dikkat edince, yakınlarda bir yerde belki de bu odanın içinde, hasta bir bebeğin cılız, uzak ağlamasına benzeyen bir musluk sesini işittiğini anladı. Yatağından kalktı. İki adam hâlâ horluyordu. Kapıyı açıp dışarı çıktı. Tuvalet hemen yakınlardaydı. Gidip musluğu kapatmak istiyordu. Ama tuvaletin kapısına gelince birden şaşkınlıkla durdu: gecelik giysisiyle bir kadın lavaboda ellerini yıkıyordu. Kadın aynada onu gördü. Aynanın yüzeyinde bir an bakıştılar. Kadının bakışlarında küçücük bir tepki bile yoktu. Bir duvara, herhangi bir eşyaya bakar gibi bakıyordu. Ellerini yavaş yavaş yıkamayı sürdürdü. Kendisi de bakıyordu öylece. Lavaboya niçin geldiğini unutmuştu sanki. Kapıda bekliyordu. Kadın sonunda ellerini yıkamasını bitirdi. Musluğu çevirip kapattı, geldi, onun önünde durdu:

Afedersiniz, dedi.

Kapıda dikilip kaldığının, böylece kapıyı tıkadığının farkında değildi. Kadın, yol vermesi için ondan izin istiyordu. Sonunda kadının kapının pervazına doğru büzülüp yol aramasından çıkardı bunu ve:

Tabiî buyrun, diyebildi.

Karşı karşıya duruyorlardı şimdi. Ama uçup giden bir anın içindeydi bu duruş. Kadın aceleyle:

Şu odada kalıyorum ben, dedi.

Sıyrılıp geçti yanından.

Arkasından bakıyordu kadının. Kadın gösterdiği odanın kapısına doğru yürüdü, bir an sonra kapıdan içeri girdi. Ama kapatmamıştı kapıyı.

Lavabonun musluğu iyice sıkıştırılmadığı için düzenli aralıklarla su damlıyordu. Musluğu sıkıştırdı. Yeniden lavabonun eşiğine geldi, durdu. Kadının kapısına baktı. Açıktı. Odanın ışığı söndürülmemişti.

Şimdi kapıya doğru yürüyordu: bilerek, isteyerek değildi, birdenbire ayrımsadı bunu. Açık kapının önünde durmuş, kadını seyrediyordu. Kadın, elindeki biberonlu bir şişeyi çalkalıyordu. Işığa tutup baktı şişeye, sonra şişeyi masanın üstüne bıraktı ve o sırada kapıda durmuş kendisini seyreden Yusuf'u gördü. Delikanlıyı orada gördüğüne hiç şaşırmamıştı, hatta nerdeyse onu bekliyordu denebilir. Tanıdık birisiyle konuşuyormuşça:

Çocuğa mama hazırlıyordum, dedi.

Yusuf baktı ona:

Rahatsız etmiyorum ya?

Kadın, kaygısızca süzdü onu:

Yoo, ne münasebet, dedi, belki bir yardımın olurdu bana.. içeri girmez misin?

Yusuf duraksayarak girdi içeri. Şaşkınlığını atamamıştı. Dikilip kaldı orda. Kadın:

Otursana, dedi bir sandalye göstererek.

Yusuf gösterilen sandalyeye ilişti. Kadın yatağında oturuyordu: açık saçık giysisi umurunda değildi:

İki aydan beri bu otelde kalıyorum, diye söze başladı, çocuğumu doğurduktan sonra epey yer gezdim. Babası onu, yani bizi bıraktıktan sonra demek istiyorum..

Yusuf:

Yaa, üzüldüm, diyebildi.

Kadın duymazlıktan geldi onu ve sürdürdü:

Nerdeyse iki ay oluyor.. bu otelde kalıyorum.. başlangıçta biraz takılarım vardı, onları satıyordum.. şimdi onlar da suyunu çekti.. burdan çıkarsam nereye gideceğimi bilemiyorum.. ve..

Kadın birden ne diyeceğini toparlamak için sustu.

Yusuf dikkatle, onu anlamak isteyerek dinliyor, bakıyordu. Kadın, gene aynı vurdumduymazlıkla sürdürdü konuşmasını:

.. şimdi yeniden gebeyim galiba.

Yusuf ne diyeceğini şaşırmıştı.

Kadının, sözü nereye getireceğini bilemiyordu. Ne biçim bir kadındı bu?

Kadın birden:

Bana yardım edecek birini bulabilir misin? Diye sordu.

Yardım mı? Nasıl bir yardım?

Bu çocuğu doğurmak istemiyorum.

İyi ama ben ne yapabilirim? Ben.. buranın yabancısıyım.

Kadın, vurdumduymazlığını sürdürerek yatağına uzandı, bir süre delikanlıya baktı öylece, boş gözlerle. Sonra sinsice:

Bana yardım edebilirsin diye düşünüyorum, dedi, gel, uzan yanıma, karşılıksız kalmaz yardımın.

Yusuf ne yapacağını kestiremeden, umarsızca bakıyordu kadına:

Yani, ben.. şey.. Diye mırıldandı.

Hadi canıııım, diye diretti kadın, yamyam değilim ben.

Yusuf ayağa kalktı, odadan çıkmaya hazırlanıyordu.

Kadın, yattığı yerden doğruldu, iki eliyle yanaklarını kapattı.

Ah bu erkekler, ne zalim, ne katı yürekli yaratıklar, diye sızlandı ve ağlamaya başladı.

Yusuf elinde olmadan kadına yaklaştı, ona dokunup dokunmamaya karar veremiyordu. Tedirgince:

Kimsin sen? Ne istiyorsun? Diye fısıldadı.

Kadın, parmaklarıyla gözyaşlarını silerek:

Otur şöyle, dedi.

Yusuf, yatağa, kadının yanına oturdu. Yusuf oturunca kadın kalktı, masanın üzerinden biberonu aldı, yatağın alt ucunda, bir sepetin içine yatırılmış olan bebeği alıp kucağına yerleştirdi, gelip yeniden yatağa, eski yerine oturdu ve biberonla bebeği emzirmeye başladı. Bebek iştahla, homurtuyla emip bitirdi mamasını.

Kız mı? Diye sordu Yusuf.

Kız, dedi kadın, ama sütüm yetmiyor. Beni böyle gören de (göz ucuyla iri, geniş döşüne baktı) on çocuğu emzirebilirim sanır.

Boşalmış şişeyi çekti bebeğin ağzından, masaya bıraktı, bebeği de sepetine yerleştirdi. Bebek doygunlukla uyuyordu şimdi. Kadın yeniden yatağa geldi, oturup dirseğiyle yastığa dayandı.

Artık çocuk istemiyorum, dedi, hiç.. hiç çocuk istemiyorum. Benim gibi birisi için bir çocuk bile fazla.

Yusuf meraklanarak:

Kocan niye bıraktı sizi?

Kocam mı? Ne kocası?

Az önce, bizi bıraktı demedin mi?

Kadın kıkırdayarak:

Haa, dedi, kocam demedim ki ben, çocuğun babası dedim.

6

Bir başdönmesi değildi bu, beklenmedik bir düştü, inanılmayacak –çünkü inanılabilir düşler de vardı- bir düştü. Ne diyeceğini bilemiyordu, akıp gidiyordu: böyle olurdu ona: kirli, basma perdeleri sürekli örtülü duran daracık odalarda/meslekten orospularla bile/kendini yalnızlığa çekilmiş/yalnızlığınsa içine çekildiği o anlarda/üç aylık gebelikleriyle yuvarlacık olmuş karınlarına bakarken/ve yapay gevezeliklerini dinlerken onların/samanyolunun uzay boşluklarının ve maviliklerin akıntısına kapılıp giderdi/üzgün buruk kırık/bir başdönmesinin korkunç uğultusuyla/bir uçurumun kıyılarında../ve öyleyken/‘ben yıkandım şekerim, gel, seni de yıkayayım'/böylece çıplaklığını önlerine serdiği niceleri/mahcup ve arsız olanlar/masum ve kösnül olanlar/beni seçtin öyle mi onyedisindesin benim yarı yaşımdasın/belki de bir gururdur bu onun için/ve ardından neşeli gülücükler kahkahalar/gel canım başkasına yapmadığımı kimseye yapmadığımı deneyelim seninle/benim küçük muhteşem kocam/karartılmış ışıklar/kimseye ait olmayan yataklar/dar sokaklar/parke taşları/eski basma perdeler/kaba şen kahkahalar gürültüler/

Kadın kalkmış, kapıyı örtüyordu. Çocuğun sepetini yataktan alıp sandalyenin üstüne bıraktı. Elinde bir tülbent vardı. Tülbentle sepetin üstünü örttü. Yusuf:

Niçin örtüyorsun çocuğu, diye sordu, hava sıcak değil mi?

Kadın:

Ondan utanıyorum, dedi.

Yusuf:

Ama uyumuş o, dedi.

Kadın, bıçak sırtı dudaklarıyla incecik gülümsedi:

Ondan utanıyorum, dedi yeniden.

Komodinin üstündeki gece lambasını yaktı. Kapının yanındaki elektrik düğmesine gitti, işaret parmağıyla düğmeye bastı, odanın ışığını söndürdü, yatağa geldi oturdu, geceliğini çıkartmaya başladı. Yusuf dikkatle, merakla bakıyordu ona, sonunda dayanamadı:

Ne yapıyorsun, diye fısıldadı.

Soyunuyorum, dedi kadın.

Adın ne senin, diye sordu Yusuf, Zeliha mı?

Kadın, şaşırarak baktı delikanlıya:

Evet, dedi, nereden biliyorsun?

Benimki de Yusuf, dedi Yusuf, bilmiyorum, öyle aklıma geldi.

Ne tuhaf, diye kıkırdadı kadın, kimmiş Zeliha? Karın falan mı?

Mısır maliye nazırının karısıydı o, dedi Yusuf.

Kadın geceliğini çıkartmış, yastığın bir kenarına bırakmıştı, şimdi yarı çıplak durumdaydı. Gözleri iri iri açılmış, Yusuf'a bakıyordu:

Gazete okumam ben, dedi, nazır boşamış mı onu?

Binlerce yıllık bir olay bu, dedi Yusuf, işte o Zeliha, Yusuf aleyhisselamı odasına çağırınca odada bulunan bir heykelin yüzüne bir peçe örttü. Yusuf aleyhisselam da ona heykelin yüzünü niye örtüyorsun diye sordu. Zeliha da, ondan utanıyorum, onun için örttüm, dedi. Yusuf da ona, sen bir taş parçasından utanıyorsun da ben her şeyi gören rabbimden utanmaz mıyım, diye cevap verdi.

Kadın galiba Yusuf'u dinlemiyordu. Soluğunu tutarak:

Ne kadar gevezeymişsin, diye gülümsedi, hadi çıkar ayakkabılarını, çocuğu uyandıracaksın şimdi.

Ben.. gitsem iyi olacak, diye soludu Yusuf, kalkmaya yeltendi.

Kadın kolundan tuttu onu:

Gitme, diye yalvardı nerdeyse, uyanınca ortalığı velveleye verir ama o kadar da çabuk uyanmaz, mamasını yeni verdim.

Ben buraya.. diye kekeledi Yusuf, böyle bir şey aklıma gelmemişti.. bunun için gelmedim.. yarın çok önemli birini ziyaret edeceğim.

Biliyorum, bu işi yapmamalıyım, dedi kadın, ama elimde değil, dayanamıyorum.

Birden sustu. Uzun bir sessizlik girdi araya. Sonra:

Böyle konuşunca, dedi, kim bilir ne sanıyorsun beni? Ama kalıbımı basarım ki, sen hiç kadın tanımamışsındır.. gel geç düşüp kalktıklarını demiyorum, onlar sayılmaz.

Sen ne biçim adamlarla düşüp kalkmışsın? Diye mırıldandı Yusuf.

Hayatım, gel anlatayım sana, dedi kadın, hâlâ Yusuf'un kolunu tutuyordu. Hiçbirine benzemiyorsun sen onların. Benim tanıdıklarım hep fırsatçı heriflerin tekiydi. Biliyorum, şimdi herkes nefret ediyor benden, bütün iyi insanlar. Evliyalar. Senin gibi bir kocam olsaydı keşke.. bunun babası (sepete baktı) ayyaştı. Ah, gene de kandırdı beni.. bunu doğurunca buraya geldim.. burda yeniden gebe kaldım.. ama kimse bilmiyor daha.. otelci öğrenirse belki kolumdan tutup atar beni.. adamı belki de kodese

atmışlardır: boşu boşuna arıyorumdur.. neyse, canı cehenneme.. çıkar ayakkaplarını.. gel şöyle.

Yusuf, deli bu, diye düşündü. Kadın tuhaf, yangın gibi ışıltılı gözlerle bakıyordu Yusuf'a, onun düşündüklerini sezinlemişti sanki. Birden boynuna sarıldı Yusuf'un, boynundan, boğazından öpüyor, saçlarını karıştırıyor, başını göğsüne doğru çekip sarılıyor, hayır, deli değilim ben, deli değilim, diye söyleniyor, fısıldıyor, iç çekiyordu.

Yusuf, kadının omuzlarından tutarak ayağa kalktı:

Sakin ol, şimdi geçer, kendine gel, diye soludu.

Kadın bırakmıştı onu. Birden kendini yüzükoyun yatağa attı. Elleriyle yüzünü kapattı, ağlamaya başladı. Hıçkırıkları arasında:

Bana bunu yapamazsın, diye söylendi, bana kimse böyle davranmadı şimdiye kadar.

Yusuf şaşkın, kararsız, dikilip kalmıştı.

Kadın kendiliğinden kesti ağlamasını, öfkeli bir ton vardı sesinde bu kez:

Defol, diye haykırdı, şimdi bağırırım, herkesi uyandırırım.

Sus, dedi Yusuf, çocuğu uyandıracaksın şimdi, bağırıp durma.

Kadının yanına gelmişti. Omuzlarından tutarak oturdu yanına:

Yok bir şey, toparlan.. hadi, kendine gel.

Kadın, elleri titreyerek Yusuf'un gömlek düğmelerini çözdü, kollarını onun gövdesine sardı, avuç içlerini göğsünde gezindiriyordu. Nerdeyse sakinleşmişti, derin derin soluyordu:

Hadi, diye fısıldadı, ne kadar inatçıymışsın.

7

Rüzgâr sanki birdenbire çıktı ya da şimdi ayrımsıyordu onu. Yarım gece geçirmek için sığındığı otel ahşap, eski bir yapıydı. Tahtaların arasından rüzgârın uğultusunu işitiyordu. Bilmediği bu kent, rüzgârın uğultusuyla ordan oraya savruluyor, kartondan binaları birbiri üstüne devriliyordu. Bu kenti artık hiç unutmayacaktır: şiddetli bir deprem sonunda yıkılmış, yerle bir olmuş, bırakılmış, insansız bir kent olarak, belki eski ahşap bir motel halinde yaşayacaktır belleğinde: gündüz göreceği asfalt caddeler, yeni yapılar, ışıklı, renkli vitrinler, zengin çarşılar, iş hanları, pasajlar, ordaki kuyumcular, bereketli arasa, bunların hiçbiri hiçbir şey değiştiremeyecektir o bırakılmış, ıssız ve yalnız kent izlenimini. Yarıklardan rüzgâr sızıyor. Saçları ıslak olmasa belki de duyumsamayacaktır bu sızıntıyı. Saçlarının dibinde bir serinlik, bir üşüme duyumu.. kadının odasından çıktıktan sonra banyoya gitmiş, yıkanmıştı. Kendi havlusu yoktu. Kapının arkasına asılmış bir havlu ıslak, yapışkan sarkıyordu. O havluyla kurulanmak istedi ama daha dokunur dokunmaz leş gibi ekşimsi bir kir ve pis bir deri kokusu bulaştı eline. Kurulanmaktan caydı bu yüzden. Fanilasını vücudunda gezindirmekle yetindi. Islak yatıyordu şimdi. Kadının kapıda bekleyebileceğini düşünerek (çünkü kendisiyle gelip onu yıkamak istediğini söylemişti ama bunu istemediğinden banyonun kapısını kadının yüzüne kapatmış ve arkasından da kilitlemişti) yıkanmasını uzatmıştı. Yeniden karşılaşmak istemiyordu kadınla. Hiç olmazsa o an için. Su soğuk olduğundan üşüdü ve daha fazla uzatmadı yıkanmayı. Dışarı çıktığında kadın yoktu. Ama açık kapısından ışık sızıyordu ve demek ki hâlâ uyumamıştı. Banyodan çıktığını işitmesin diye kediayaklarıyla süzülerek girdi odasına. İki oda arkadaşı hâlâ aynı gürlükle horluyordu. Saçının diplerinde rüzgâr geziniyordu. Vücudu ıslaktı. Islaklığını duyumsayınca içten içe titredi bir an ve Azrail yokladı, diye düşündü. Rüzgârın uğultusuna şimdi bir duşun sesi de karışmaya başladı. Kulak verdi: ses banyodan geliyordu. Kadın duşa çıkmış olmalıydı. Birden çılgınca özledi onu, onunla olmak, soğuk duşun altında onun vücudunu duyumsamak, birlikte yıkanmak istedi. Ama buna rastlantı diyemezdi artık: ilki bir rastlantıydı, kendisi hazırlamış da olsa.. ama bu kez? Hayır, hayır. Yapamazdı. Yapmamalıydı. Cömertti kadın ve deliydi. Evet, deliydi: döşünü parmakları arasında yuvarlarken, sütüm yok benim, diyordu. Ama gene de ağzına bir

süt tadı yayılıyordu, damaklarına.. Eli, saçlarının ıslaklığında uyuşmuştu. Birden dirseklerinin üzerinde doğruldu, ama öylece kaldı. Kıpırdamadı. Bu, belki bir andan daha kısa sürecek bir karar anıydı: öylece kaldı dirseklerinin üzerinde, onunla olmayı şimdi her şeyden çok istiyordu, kanı tedirgince çırpınıyor, dizleri görünmez bir ürpertiyle titriyordu ve gücü kesiliyor, kanı çekilip gidiyor, yanıyordu. Sırtındaki ıslaklığın artık terden mi yoksa sudan mı olduğunu kestiremiyordu. Dirseklerinin üzerinde öylece kalakalmıştı. Öyle birkaç saniye boyunca beklerken sanki yıllar, yüzyıllar geçmişti. Sen bilirsin, diye söylendi yakararak. Ama kıpırdamıyordu. Her şey, bir anda olup bitiverebilirdi. Ah, akılsız başı! Bir deliye kapılmıştı. Deli değilim ben, diye fısıldıyordu kadın. Soluğunun sıcaklığı kulaklarını yalarken, diliyle kulağının memesini ıslatırken: deli değilim ben, diyordu, deli sensin, delisin, sensin, delisin, deli deli deli.. Salyalı öpücüklerini omuzlarında göğsünde gezindiriyor çimdikliyor kısık tıkanık haykırışlarla bağırıyordu. Sonunda bıraktı kendini: bir denizanası uysallığıyla geniş dalgaların yumuşak kanatları arasında sinirlerinin boşanmışlığına yaslanarak sessiz, kımıltısız bir ırgalanmaya doğru gözleri kapalı, belki de mutlu bir boşlukta unutulmuşluğun, unutmanın koynuna girdi. Yüzüne baktığında, gözlerinin kapalı olduğunu gördü kadının. Sessizce sıvışmanın zamanıydı artık. Ama kadın, kıpırdadığını duyumsadı, gözlerini açmadan, gitme, dedi yumuşak bir buyrukla, benimle kal, benim erkeğim, kızımın babası ol. Bir şey söylemiş olmak için, gitmeliyim, dedi, nerdeyse sabah olacak. Ne istersen veririm, diyordu kadın, başkaları gibi yapma sen, beni bırakma. Yusuf acıyarak bakıyordu artık ona. Umarsızlığın sınırlarını çoktan aşmıştı bu kadın, sığınacak yeri yoktu, bir fırtınada eline nasılsa bir örümcek ağının ipliği geçmişti ve şimdi ona tutunmak istiyordu. Kim bilir, gene görüşürüz belki, dedi Yusuf, kadının bu sinsi veda sözcüklerini çok iyi bildiğini düşünerek. Kadın yattığı yerden doğrularak umutsuzca, umarsızca baktı ona, artık ısrar etmenin, diretmenin yararsızlığını anlamıştı. Denizanası şimdi karaya vurmuş, pelteleşmişti. Güçlü bir dalga onu denize çekse de olanlar olmuştu. Kadın, ölgün bir sesle, kızımın orospu olmasını istemiyordum, bütün istediğim buydu senden, dedi. Yusuf amacını şaşırmış, gerçeklik duygusunu yitirmişti. Kötü bir albastı yaşadığını düşündü o an. Nasıl bir sınavdı bu, bilemiyordu. Kadın gerçekten bir deli miydi, deliliğin çeperlerini mi yokluyordu, yoksa kendisi miydi deli olan? Niçin yola çıkmıştı ve şimdi neler geliyordu başına? O anda yer yarılıp yutmalıydı onu. Ne tuhaf, ne anlaşılmaz bir yaradılıştaydı: hep yumuşaklığı

yüzündendi: baştan girmemeliydi bu işe: çünkü reddetse sanki kıracaktı onu ve böyle bir şeyi istemiyordu, kabullenmekse kendini sonsuzca sürecek bir pişmanlığa atmak olacaktı. Ama içten içe böyle bir pişmanlığı yaşamak istemiyor muydu? Açıkçası belki de kendini kandırıyordu. İçinden çıkamayacağı kadar karmaşık bir durum. Bir çelişki. Kötü bir oyun. Kim oynuyordu kendisiyle? Dürüstçe akıl yürütebilse belki kabullenecekti: bu oyunu kendi kendine hazırlamıştı ya da zaten öylesine hazırdı ki, önüne çıkan hemen ilk fırsatın üstüne gözü kapalı atılmıştı. Ne zaaf! Ne çelişki! Böyleydi o: sürekli olarak bir çıkmazda duyumsardı kendini. Bu kez de böyle olmuş ve iyi yürekliliğine yenik düşmüştü. Bu duyguyu biliyordu: her zaman böyle olur ve iki pişmanlık, iki tövbe arasında kalırdı: hangi pişmanlık daha kötüydü bilemezdi, seçme gücü yok olurdu ve pişman olmaktan alıkoyamazdı kendini: bu işe girmese de pişman olacaktı. Biliyordu. Emindi. Ne istersen veririm, diyordu kadın, ne istersen, ama şimdilik şu çocuktan ve kendimden başka verecek bir şeyim yok! Bu cömertlik karşısında diyecek bir şey kalmıyordu kendine. Bildiği tek şey onu artık bir daha hiç göremeyeceği ve onun belleğinde sıradan fırsatçılardan biri olarak kalacağı idi. Ah, nasıl özlemişti onu. Oysa ondan ayrılması daha ancak dakikalarla sayılabilirdi. Soğuk duşun sesi işitiliyordu. Ama uzaklardaydı bu işitme. Perdenin aralıklarından vuran renkli ışıklar.. pencereden dışarıya bakmamıştı daha: bilinmedik bir ülkenin hangi bırakılmış kentinde, hangi ıssız, yoksul, dolambaçlı mahallesindeydi? Yoksulluk ona niçin bu kadar çok dokunuyordu?

8

Gözleri, tahta bir kapının çatlamış yarığında, kıpırtısız bakıyordu: içten içe başlayan bir ondört yaş yangınının çıtırtılarını duyuyordu –kaktüsleri begonyaları gülleri bilmezdi ama bunların neye benzetildiklerini duymuştu- sığındığı kapının arkasında. Kıpırdamadan ses çıkartmadan dahası belki soluk bile almadan en azından alıp verdiği solukları denetleyerek duruyor ve kapı yarığının sınırları içinde kalan alanda divana sere serpe yatmış ve dizleri dikili bacakları ayrıkken döşünün uçlarını çimdikleyen kadını gözetliyordu. Adam onun yanı başında ayakta, kucağındaki kediyi okşuyor, bir yandan da kadına bakıyordu, derken kadın kasığından el ayası kadar bir bez parçası çıkartıp adamın yüzüne fırlatıyor bez adamın kucağındaki kedinin üstüne düşüyor ve adam bu bez parçasını avucunun içinde yuvarlayarak yüzüne sürüyordu: boş bir çarkın dönüşü müydü bu, bir alevin kasırgası mıydı, yosunlu bir buruşukluk açılıp kapanan.. kabarcıklar kara otlar arasında, otların ortasında çatlayan bir cam, camın çatlaklarında esen kasırga –durgunluk ve suskunluklar içinde bile eserken asla ulaşamayacağını bildiği kadına duyduğu ilk özlem ve hayatı boyunca öyle bir kadının sahibi olmanın düşüyle geçirdiği saklanmış heves.. ve artık bütün kadınlarda onu görebilmenin sessiz suskun arayışı..- Ve elbet bununla bitmiyordu herşey, belki de başlangıçtı bu: uzayan kartal tüylü gecelere/hiç görmediği mimozalara manolyalara nilüferlere/kendinden üç kere daha yaşlı olgun kadınlara/dönüşümlere dönüştürmelere/bir yosundan bir gül çıkartmaya/sonra o gülü sahici gülmüş gibi satmalara/ve hepsini seviyor o/ayrımsamadan/kösnül bir duyguyla: ilk kez erkekler gibi içkisini yudumlarken gördüğü o memur karısını/uzak kasabalardan daha uzaklarda/bir nehir yatağının ortasında/bir vadinin yamaçlarında/kurulmuş o küçük kasabada/biliyor: her şey dar gelirdi ona/kasabanın insanları/öteki memurların karıları/hatta kendisi/giydiği elbiselerden belliydi kendisinin bile/kendisine dar geldiği/onu görünce kasabalılar ve kasabada yaşayan öteki insanlar bir türküyü anımsarlardı/ve bir terziye ilençlenirlerdi/o ise aldırmazdı bunlara: nehirde yıkanırdı/saçları bu yüzden ıslaktı daima/aldırmazdı bağrının açık oluşuna/eteğinin yırtmacına/orospu derlerdi gizliden gizliye/öyle miydi/bilmiyor/...sonra başka yerler: küçük küçük, unutulmuş/ev araları/çatı kenarları/balkonlar/derken büyük kentler/oteller/otelde bir sabah aralığı: geceyle sabah arası bir vakitte bir

otel dönüşü/odasının kapısını açarken bitişik kapının içerden açılışı ve bir el havlusuna sarılmış olarak dışarı çıkan küçük kadın/bir an/bir bakışma/iki suçlu gülümseyiş/sonra küçük kadının yüksek ökçeli terliklerinin üzerinde sekip kaçışı/bir daha hiç görmemişti onu/sonra/sonra yaşlı bir hamfendi/elinde bir ayna/aynada gözler dudaklar/beni gördükçe saçlarımı karıştırıp kafamı avuçlayan karnına bastıran/bacaklarını ağdalarken görmüştür onu hep/tek kişi değildi onlar/bir türdü/bir türün adıydı: kadındı/daha niceleri vardı arada/ama atlasın artık/yorgundur/kızarmış gözleri örselenmiş kalbi hepsini bir araya getirmeye dayanamaz/onları/o unutulmuş kuyularda/düşlerinin labirentlerinde bıraksın/şimdiye değin kaldıkları unutulmuşluklarına dokunmasın/çiçek tozları kıvılcım yaraları dar moleküller birbirinin içinde eriyen çekirdekler yitiş ve umut ve sürekli türeyiş ve ölüm/bunların çukurları çıkıntıları/bu çukurdaki yüzler gövdeler bacaklar kollar açılmış bağırlar/ bir divanda ya da bir teneşirde uzanıp yatmaklar/sevinç içindeki ağlayışlar ağlamadaki sevinçler kösnül gülüşler güleç hüzünler iç içe çelişkiler kımıldayan dönen duran durağanlaşan ve devinen pıhtılaşmış kan akan kan ölüm ve aşk yani hayat/bir yerlere gitmek amacını şaşırmadan gerçeklik duygusunu yitirmeden gitmek durmamacasına gitmek/bir ânın içine sıkıştırabileceği hayatı buydu işte.

9

Dirseklerinin üzerinde kıpırdamadan duruyordu. Karşı duvarda devinen renkli ışıklar adamların horultusuna karışıyordu. Sırtı, sırsıklam ıslaktı. Terlemiş miydi, suyun ıslaklığı mıydı? Yanında yatan adamlar, yataklarında sıkıntısız debeleniyor, uyuyor, anlaşılmaz kelimelerle sayıklıyorlardı. Rüzgâr uğulduyordu. Uyumayı düşünmüyordu daha. Oysa yorgun ve uykusuzdu. Kulaklarının duş sesinde olduğunu ayrımsadı birden: duş kapanmıştı. Ortalık derin bir sessizliğe gömüldü bir an. Kulakları çınlamaya başladı. Yürüyen bir terlik tıpırtısının sesini işitti ve dinledi. Sesler kayboldu bir anda. Kararsız, kıpırdamadan duruyordu öylece. Sonra birden kalktı yataktan. Kapıya yürüdü. Fanilası sırtına yapışmıştı. Sıyırdı fanilayı. Birden üşüdüğünü duyumsadı. Kararsız olduğunu sanıyordu. Öyleyken kapıya geldi, açtı, dışarı çıktı. Ne yapacağını bilmediğini sanıyordu. Oysa sapmadan kadının kapısına doğru yürümeye başlamıştı bile. Kapı kapanmıştı ama kapının altından ışık sızıyordu. Kapının ta yanına kadar geldi, bekledi. O sırada tık diye bir bakalit sesi işitti, kapının altından sızan ışık yitti. Bu kez kadının mırıldandığını işitmeye başladı. Kadının, bebesiyle konuştuğunu düşündü. Kapıyı açıp girebilirdi içeriye. Geldim işte, derdi. Onu alıp bilmediği bir dünyaya doğru yola çıkabilirdi: geldim, hazırım, haydi toparlan, gidiyoruz. Ama sessizce bekliyordu. Eli kapıya uzanmadı. Kapıyı tıklatabilse bütün hayatının yönünü bilinmedik bir hedefe doğru çevirmiş olabilirdi. Parmağını uzatması yeterdi. Ama duruyordu öylece. Yatağın hışırtısını işitti. Böyle durumlarda hiçbir zaman ilk adımı kendisi atmamıştı. Edilgenlik duygusu onun kanındaydı. Ah, şimdi kadın herhangi bir nedenle yatağından kalksa, onu kapının önünde böyle beklerken bulsa.. birden ilençlendi kendisine: Allah kahretsin, hödüğün tekiyim ben. Bir an, elini kaldırdı, kapıya doğru uzandı ama gücü yetmedi oraya ulaşmaya. Gerisin geri döndü, yaralanmış bir karmaşıklıkla odasına doğru yürüdü. Kapıyı açıp girdi. Yatağın kenarına oturdu. Dizleri titriyordu. Kendini koyverse çenesi de sarsılmaya başlayacaktı. Bir uyuyabilse şimdi: unutulmanın koynuna girebilse. Bacaklarını battaniyenin altına doğru çekti. O sırada, otele birlikte geldikleri adam kıpırdadı yatağında, doğrulup ona baktı:

Ne o hemşerim, uykun mu kaçtı?

Evet, dedi Yusuf, yorgunluktan olmalı.

Ben de uyuyamadım, oysa bir sürü işim var sabaha.. uyuyalım hadi..

Battaniyesini çekip sırtını Yusuf'a döndü ve yeniden uyumaya başladı.

Eşek gibi uyudun sen, diye düşündü Yusuf ona bakarak, eşek herif..

Yatağına uzandı, battaniyeyi çenesine kadar çekti, bir süre tavana, karşı duvarda oynaşan, uzaklardan, çok uzaklardan vuran renkli ışıklara baktı baktı baktı baktı, duyumsamazlığın çeperlerini yoklayarak, oralarda tutunmaya çabaladıkça aşağılara bir yerlere kayarak gözlerini yumdu. Kaldı.

10

Uzaklarda bir suyun prizmalarından yansıyan renkler görkemli bir boşluğun aynasına düşüyor aynada birbirine karışmış dalgalar hevenkleşerek oynaşıyor Yusuf'u fonunda koyu renklerin başat olduğu o renkler bölgesine çekiyor renkler kıpırdadıkça gökyüzüyılanları haline kimikez şahmeran kimikez denizkızı haline dönüşüyor.. bu haliyle bildiği takım yıldızlarının büyükayının küçükayının kutup yıldızının çobanyıldızının ve akrep dönencesinin boğa ve kova dönencelerinin önünden geçiyor(lar) ve bütün dönenceleri uzaktan selamlıyor Yusuf ve aslan dönencesinin önündeyken bir erkek yüzü görüyor: kapkara sakalıyla aslan yeleli bir erkek güzeli bir ay parçası.. mehtap gibi aydınlık yüz gülümsüyor.. mehtabın parlaklığı onun gözlerinden iki kaşının arasından yayılıyor ve Yusuf'a gülümsüyor: dikkat edince bu erkeğin altın bir taht üzerinde oturmuş olduğunu görüyor, o anda kendisi de iri kara uyuz bir köpek biçimine dönüşüyor, köpek kendini bu adamın ayaklarının dibine atıyor, o anda adamın elinde bir kırbaç peydahlanıyor.. kırbaç kadın saçlarından örülmüş.. köpek o kırbaç kendine vursun ve ikiye biçsin diye bekliyor.. ama adam sözsüz bir konuşmayla daha bu işin vadesi gelmediğini fakat yakında geleceğini ve o kırbacın vuruşlarıyla eğitileceğini bildiriyor.. Yusuf yaralarının üzerinde sürünerek geçiyor oradan çünkü oraya gelinceye bu tanıdık erkek yüzünü görünceye değin çok yaralar almış vücudu şerha şerha parçalanmış ruhu delik deşik olmuştur.. bir köpeği ikiye bölecek denli keskin olan kırbaç onun onulmaz ruh yarasına şifa getirecek, bu yaraları dağlayacak ve iyi edecek: böyle düşünüyor ama yaralarının iyileşmesine vakit var daha. Mahzun bir umutla ayrılıyor oradan. Ayrılıyor ve:

Bir vadiye geliyor: vadinin iki yamacı arasına kavak kütükleri atılmış, kütüklerden yosunlar örümcek ağları örümcek ağlarına benzeyen pis ıslak paçavralar sarkıyor, orda burda ezik, ezilmiş bir şeyler, üstüne basılmış sıçan leşleri, su birikintileri, pis pis uğuldayan bir yel, uğuldadıkça paçavralar sallanıyor, paçavralardan çirkef suları damlıyor, ateş gözlü sıçanlar birbiri arkasından birbirlerinin üstünden su birikintilerine sıçrayıp kütüklere tırmanıyorlar, bir taraftaki yamacın taş toprak yığını yosunlaşmış yarığından bir sidik şelalesi akıyor.. şırıltılar.. uğultular.. burda ne işi var onun? Burası neresi? Bunu kim anlayabilir? Kim bilebilir? –gökyüzünde bir bataklık: evrenin ilençlenmiş bir bölgesi.. yeryüzünden izler taşımasına

karşılık yeryüzünde olmayan bir yer.. yerle gök arasında.. belki yerin içlerinde iç derinlerinde diplerinde.. şimdi bu suda (iğrenç şırıltılarını işittiği bu suda) mı gusledecek?- birileri arkasından itiyor kendini, zorluyor.. kaçamıyor bu zorlamadan.. kaçacak olsa hemen başının üstündeki sıçanlar ayrımsayacak ve üstüne atlayacaklar.. boyun eğse iğrenç felaket hemen önünde.. sular üstüne başına sıçramaya başlamış bile.. sırtına eline yüzüne damla damla sıçrayıp duruyor.. insansız bir yer.. yalnızca iğrenç suların iğrenç hayvanların kaynaştığı.. adımını atsa bir leşe basacak..

kimse yok mu
neresi bura
yeryüzü mü
yerle gök arasında
cehennemden bir parça mı
kimse yok mu
yok mu
yok mu?
ben kimim
ben niçin burdayım
beni kim gönderdi buraya
beni kim kim kim kim
ben/niçin
zaman dışı yerler
yer dışı zamanlar
ayağımı atsam leşlere dolanacak
ezik ezilmiş etleri pörtlemiş kanlı kızıl al
artık ne ileri gidebiliyor ne geri
kendisiyle başbaşa
kendisi: yani ruhu: yani vicdanı
içinde bulunduğu ortam korkunç olmaktan daha ötede daha başka
ağrıyan bedeni değil ruhu
sızlayan
ne ileri gidebiliyor ne geri
işlediği günahın ve günahların kefaretini sidikle mi yuyup arıtacak
ateş bunun yanında kurtuluştur
derken
ayağının diplerinde yükselen bir ateş
alev

alev alan sıçan leşleri
ve derken
karşıda –karşısında
kendini görüyor
yanan kendini
bu nasıl bir iştir diye düşünüyor –düşünemiyor
nereye kaçsa
her yerde kendisiyle
etekleri tutuşmuş kendisiyle
başbaşa
artık kıskıvrak yakalanmıştır
kendisi tarafından
nereye kaçsa –kaçabilse
İmdat!

11

Battaniyesini savurmuş olduğunu gördü. Yüzü, sırtı kan ter içindeydi. Dehşetle bakıyor ve hâlâ odanın duvarlarında sızan suları görüyor, esen pis yelin uğultusunu işitiyordu. Sıçanlar sanki odanın içindeydi. Boş gözleri, dehşetle açılmış bakıyordu. Midesi bulanıyordu. Birden, dünden beri bir şey yemediğini anımsadı. Gözleri odanın alacakaranlığına alışmaya başladı. Yavaşça kalktı. Savrulmuş battaniyesini topladı. Pencerenin önüne geldi. Dışarıya baktı: ışıklar, uzaklardan yanıp sönüyor, ipileşiyordu. Kafasında, albastıdan arta kalan imgelerle bir süre, uzun bir süre baktı durdu dışarıya, ışıklara. O adam kimdi acaba?

Lavaboya gitti. Elinden geldiğince ses çıkartmamaya özen gösteriyordu. İlkin yalnızca yüzünü yıkamak istemişti. Ama yüzünü yıkarken düşüncesini değiştirdi, abdest almaya başladı. Kelime-i şahadeti söylerken, sesi, isteminin dışında yüksek çıktı. Kendi boğuk, hırıltılı sesini işitti. Abdest aldıktan sonra bir dinginlik geldi içine. Aynı sessiz adımlarla döndü odasına. Kapıyı usulca açıp kapamıştı. Yatağın kenarına oturdu. İçin için titriyordu. Yüzü, kolları, ayakları ıslaktı. Acaba ezan saat kaçta okunuyordu? Çabucak üstünü değiştirip otelden çıkmak, bir daha buraya dönmemek istiyordu. Ne yapacaktı? Nereye gidecekti? Gitmek istediği bir yer var idiyse, orayı nasıl bulacaktı?

Odanın kapısında durdu bir an. Kadının kapısından ışık sızıyordu. Nerdeyse oraya doğru yürüyecekti. Hemen hemen oraya doğru yönelmişti. Sadece, Allahaısmarladık, demek istiyordu, o kadar. Ama caydı. Merdivenlere doğru yürüdü.

12

Küçük bir camiydi burası. Sıcaktı. Arka taraflarda bir yere, bir köşeye gidip sabah namazının sünnetini kıldı. Sünnetten sonra beklemeye başladı. Kendisinden başka sekiz on kişi var yoktu camide. Her biri bir yana dağılmış, sessizce farzı bekliyorlardı. Derken, aralarından biri kamet getirdi. Bu arada birkaç kişi daha gelmişti. Mihrabın önüne doğru yavaş adımlarla toplanmaya başladılar. İmam mihrapta yerini aldı. Cemaat tek saf halinde imamın arkasında durdu. İmam, safın doğru olup olmadığını denetlemek için arkasına baktı, safımızı sıklaştıralım, diye uyardı. Sonra, Allahuekber, diyerek tekbir aldı. Namaza başladılar.

Kendini namaza mı vermişti, yoksa başka yerlerde miydi, bilemiyordu. Okunan sure dokunuyordu ona: ‘Orada, bakışlarını yalnız erkeklerine çevirmiş, daha önce ne insan ve ne de cinlerin dokunmuş olduğu eşler vardır. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız?' Gözleri ıslandı. Secdeye vardıklarında gözleri yaş içindeydi. Hıçkırmamak için kendini tutuyordu. Yanaklarına yaşlar sızmıştı. Ne oluyordu? Niçin ağlıyordu? İçinden kopup giden, dağılıp çözülen, çözülüp bütünleşen neydi? Sahabilerin de Peygamberin arkasında böyle namaz kıldıklarını düşündü. Müthiş bir şeydi bu: değişen bir şey yoktu.

Namazdan sonra caminin küçük avlusunda buldu kendini. Rüzgâr hâlâ hafif hafif esiyordu. Avlunun ortasında o da, rüzgârın kaldırdığı kurumuş yapraklar gibi, kavak pamukları ya da tozdan hafif pisipisiler gibi ordan oraya savrulup duruyor, döneniyordu. Madem ağladım, madem ağlıyorum, ağlayabiliyorum, öyleyse bindörtyüz yıl önceki insanlarla benim aramda, o günün insanlarıyla şunlar arasında kesintisiz bir ilgi olmalı, değişmeyen, insanı sarsan, derinden kavrayan ilintiler olmalı diye düşünüyordu. İşlediği günah ve günahlar yüzünden bir pişmanlık duymuşsa ve bu pişmanlık yüzünden ağlamışsa bunun bir anlamı olmalı, diyordu. Hayat, birdenbire ona kavranamayacak kadar yüksek bir anlamla doluymuş gibi göründü. Rüzgâra dur dese dururdu şimdi. Uçmak istese uçabilirdi.

Sen başıboşlardan mısın kardeş?

Yanında beliren adama baktı: kara sakallı, yün takkeli, cübbeye benzeyen uzun trençkotlu, bir bakışta yaşı kestirilemeyen ama gene de yaşlı görünmeyen, hatta genç sayılabilecek biriydi. Adamın ne sormak, neyi

anlamak istediğini birden kavrayamadı. Ne diyeceğini bilemeden baktı onun yüzüne.

Köpekler de, dedi adam, başıboş gezerler, insanların köpeklerden farkı.. bir yere bağlı olmaları.. bağlandıktan sonra da köpek gibi bağlı olmaları.. sadakatle..

Yusuf, adamın dediklerini doğru anlayıp anlamadığını kestiremeden bakıyordu onun yüzüne. Adamsa bir mırıltı halinde sürdürüyordu konuşmasını:

Akşama buraya gel, diyordu, seni aradığın yere götüreceğim.. amma.. günah kokusu alıyorum senden.. gelmeden önce bir hamama git.. guslet..

Dudağında anlatılmaz, anlaşılmaz bir çizikle gülümsedi adam. Belki de gülümsemedi. Başka bir şey de söylemedi. Sağ elini göğsüne doğru hafifçe kaldırıp bastırarak:

Esselamünaleyküm, deyip ayrıldı oradan.

Kimdi bu? Neyin nesiydi? Kendini nerden, nasıl ‘keşfetmişti'? Bilmiyordu, bilmek istemiyordu. Arkasından koşsa mıydı? Ama adam ortalardan yitip gitmişti bile.

Şimdi cami avlusunda yeniden şaşkın ve yalnız, yapyalnız kalmıştı. Kentin acemisi, yabancısı olarak bir başına kalmıştı. Nereye gitse? İçindeki yüksek duygular şimdi yerini bir şaşkınlığa ve umarsızlığa bırakmıştı: boğazı düğümlenmişti/susuzdu/yutkunmak istedi/bin türlü pişmanlıklar içindeydi

Allahın adıyla
Allahın adıyla
Rahman olan
Rahim olan
adıyla..

/kocasından başkasına bakmamış kadınlar/anasını düşündü/bir yangın yerinde yürüyordu/her taraf çürümüş ev, çürümüş dükkânlar/

kapılar
demirler
masalar
demir masalar
kuyumlar
kuyumcular
işhanları
bürolar

pasajlar
tesbihler takkeler aynalar taraklar
tabaklar
höpürtüler
çorba içmeler
Elinin tersiyle ağzını sildi.
Hesabı ödedi.
Yangın yeri gibi olan sokaklara çıktı yeniden.

13

Kenti bilmiyordu. Sokaklar nereye çıkar, nereye gider bilmiyordu. Yeniden yeniden belki aynı pasajlardan, aynı sokaklardan geçti. Belki bir yer arıyordu. Ama nereyi aradığını unutmuştu. Aradığı yerin neresi olduğunu, görünce anımsayıp bilecekti. Başını kaldırınca gördü. Düz bir levha. Üstünde tek kelimelik bir yazı: hamam. Girdi içeriye. Şimdi göbek taşında oturuyor ve terliyordu. Elini sürdükçe derileri yuvarlanıyor, kocaman kir parçaları dökülüyordu. Keselendi, liflendi. Ama daha temizlenmeyen, temizlenmesi gereken bir şeyler vardı sanki. Üzerinden nehirler geçse, okyanusların suyuyla yunsa da arınmışlık duygusu vermeyen bir şeyler..

göllere
nehirlere
denizlere atılıyor
sularla boğuşuyor
ama o şey
o kir
(neyse?)
arınmak bilmiyor
‘yeter hemşerim, kökünü mü satın alacaksın?'
(tellaktı)
sonunda
doymamışlık duygusuyla
çıktı hamamdan.

14

Yolu bir şoseye düştü. Kentin içinde miydi bu şose, yoksa kentten uzaklaşıyor muydu? Ayrımsamadan, aldırmadan sürdürdü yürümesini. Bir süre sonra, yolun sol başında, alçak bir duvarın uzandığını gördü. Duvarın iç bölümü, göz alabildiğine uzanan bir alan, bir tarlaydı. Duvarın ve tarlanın bittiği yerde birkaç mezar taşı vardı. Bir mezarın önünde birkaç kişi durmuş, dua ediyordu. Sürdürdü yürümesini. Şimdi yolun sağ yanında da bir duvar belirmişti. Servileri görüyordu. Besbelli, bir mezarlıktı burası. Duvar boyunca yürüdü. Sonunda mezarlığın kapısını buldu, içeriye girdi. Kapının tam karşısında bir türbe vardı. Mezarlar arasındaki patikalar tertemiz çakıl taşlarıyla döşenmişti. Türbeye doğru yürüdü.

Taşların arasından koyu, yosun gibi otlar fışkırmıştı. Adını bilmediği başka otlar, bitkiler de vardı. Geniş yapraklı, kart bitkiler, incir yaprakları gibi geniş, koyu yeşil, ıslak ve gölgeli yerleri seven bitkiler, tüylü. Ayrıca çiçekler, papatyalar, gelincikler. Duruyordu türbenin önünde: acaba kimin türbesiydi? Galiba bir kapısı da yoktu. Servilerin arasında rüzgâr uzaklardan, bilmediği bir yerlerden uğuldayıp duruyor, bilmediği kokuları taşıyordu. İçersini görebilmek için cama doğru uzattı boynunu. Ceviz rengi bir sandukayı seçer gibi oldu gözleri. Geri çekildi. Yanından birileri gelip geçiyordu. Kimsenin yüzüne bakmadı. Gözleri yerdeydi. Birkaç çift ayakkabı.. yürüyen ayaklar.. arkalarına takılıp yürüdü.. ama bilmeden yolu ayrıldı onlardan.. şimdi tozlu bir patikanın üzerinde yürüyordu. Yüzeylerini otlar, tozlu ağaçlar sarmış mezar taşları. Hafif bir eğimden indi. Eğimin sonunda bir mezar taşıyla karşılaştı: nakşibendi müritlerinden abdullah.

ve ne tuhaf çağrışımlar
söyle kardeş başıboşlardan mısın sen de
evet köpekler gibi
başıboşlardanım ben de
ama bağlanacağım
köpek gibi sadakatle

bitmeyen bir eğimden sonsuzca yürüyordu ve yüzbinlerce kilometreyi arkasında bırakıyordu ve ufuklar düşüyordu önüne, alçalan gökyüzleri, makas değiştirirken tekbir getiren trenlerin tekerlek sesleri.. ama makaslar hep yanlış değiştiriliyor ve bu yüzden menziller hep erişilmeden kalıyor.. derken bir mezar taşı daha, üstünde acemi bir yazı, sade, okunması zor:

bayburtlu musa......... o idi zamanın gavsı...... gibi bir yazı. Birden ürperiyor. Artık ayrılmanın zamanıdır: gidecek ordan. Yoldadır. Yollardadır: makasları yanlış değiştirilen trenlere binmekten ve geldiği durakları bilmemekten usanmıştır.

Mezarın ayakucuna oturdu. Kimler gelip geçmişti bu yeryüzünden? Bu bayatlamış soru içinde işliyor, derinleşiyor. Alıp başını gidiyor: üç gün önce ölenler, üç yıl önce ölenler, üçyüz yıl, binüçyüz yıl, birdörtyüz yıl önce ölenler, şu dakikada, şu saniyede, şu anda ölenler.. hepsi, birden, aynı anda, tuhaf, bilinmedik bir dengede eşitleniyor.

Bilmediği, görmediği, tanımadığı yüzler biçimleniyor gözlerinin önünde: bir duvarın dibine oturuyor, sırtı duvara yaslanmış. Duvar: bir mezar taşı. Pabuçlarının üstünden bir güneş ışığı yürüyor. Pabuçlarının üstü toz. Işıkta iyice görünüyor. Yeşil sinekler uçuşuyor. Derin bir vızıltı. Uğultu. Yokluğun, yok olmuşluğun sesi. Yokluk elle tutulurcasına yakın. Elini uzatsa tutacak.

15

Elini uzatıyor.

Bir mezar taşı bu: reyhan kokulu: parmağının istikametinde biçimleniyor.

Az önce kuşluk namazı kıldığı türbenin türbedarı bir adı tekrarlıyor ona: artık hiç unutmayacağı, her gün anıp duracağı o adı.

Ve bu gece kendisini nelerin beklediğini bilmeden o anda, o ad çakılıp kalıyor belleğinin derin kıvrımlarına. Oyuklarına.

Parmağının ucunda biçimlenen mezar taşının aylasında baş başa verip tefekküre dalmış bir koyun sürüsü duruyor. Kendi kendini yokluyor: acaba bu koyun sürüsünü gerçekten görüyor mu, yoksa kendine mi öyle geliyor? Koyunlar, başları birbirine yakın, halka olmuşlar, geviş getirmeden, huşu içinde mezar taşının çevresinde bekleşiyorlar. Yeniden sallantılı olan o şey: bu manzarayı görüyor mu, yoksa daha önce kendine böyle bir şey anlatılmıştı da gördüğünü mü sanıyor? Şunun bilincindeydi: düş görmüyordu. Yanıbaşında, toprakta, usulca bir ayak sesi peydahlandı. Birden anladı: açıklama getirecek sesti o! Ve beklediği oldu: "Bu koyunlar sabahtan bu yana bu mezarlıkta otluyorlar, onları, ne kadar uğraştımsa da buradan süremedim, ilkin gidiyorlar, ama çok geçmeden gene gelip bu gölgesiz, güneş altındaki mezarın çevresinde toplaşıyorlar. Bir sırları var, ama bana söylemiyorlar."

16

Daha önceydi bu: ama şimdiden daha kısa bir süre önce ve şimdinin geriye doğru bir uzantısı, bir eklentisi olan bir geçmiş zaman: o kadar kısa bir süre önce ki, hâlâ o şimdiki geçmişin içinde sürüp gidiyor her şey: daha önce kendini hiç sılası olmayan biri diye düşünürken şimdi çok sılalı biri haline gelmişti, gittiği, geçtiği, geçip gittiği her yer sılası olmuştu, her birini tek tek özlüyordu. Eğitilmemiş olduğunu duyumsuyordu. Kendine söylenen güzel sözlere verilebilecek yanıtları bulamamaktan üzülüyor, dahası utanıyor ve kahroluyordu.

17

Darmadağın bir günü haber veriyordu her şey. Kafasının dağınıklığı orada kalıp durmamıştı: her adımında bu derbederliği duyumsuyordu. Kimizaman öyle oluyordu ki, burada –bura dediği yer her nereyse- olduğunu unutuyor, buraya –orası her nereyse- niçin geldiğini çıkartamıyor, anımsadığı bir şeyler bulunsa bile, onları da hemen yoksaymaya yelteniyordu. Şimdi köpeğini özlemişti. Köpeği.. ah, evet, elbette.. zaman oluyor ki, onun bile kendine ihanet ettiğini tasarlayabiliyordu. Özel bir köpekti onunki, çok özel.. bakımlıydı, öyle olması gerekiyordu: Allah için kendine bakmasını becerebiliyordu köpek. Banyodan çıkınca gövdesinin her bir ayrıntısını ayrı kremlerle, losyonlarla ovuyordu, çünkü sahibine şirin görünmek istiyordu, bunun için bakımlı bulunması gerektiğinin bilincindeydi. Sonunda işte karşısında oturmuş konuşuyordu köpek:

Kendime bakmaktan hoşlanırım, diyordu, çünkü benim kendime bakmam sana şirin görünmek için..

Başka?

Sana yaltaklanmak için..

Aynalarla aran nasıl?

Aynalara bayılıyorum, aynalarla aram harika! Nerde bir ayna görsem kendimi incelemeye geçiyorum.

Beğeniyor musun kendini?

Elbette. Bir köpek kendini beğenmedikçe başka hiç bir köpeğin onu beğenmesi beklenmez. Senin beni beğendiğini biliyor olmam, benim kendimi beğenmeme yetiyor.

Sen bana ne kadar benziyorsun?

Günde sekiz kez yalıyorum kendimi ben. Senden bile daha çok..

Haklısın, ben ancak günde birkaç kez yalanıyorum.

Her defasında tüylerimin daha çok parlamasına dikkat ediyorum. Kulaklarımın dibini bir kedi gibi arka ayaklarımla vurarak kaşıyorum.

O niye?

Bakımlı olmam gerektiğini söylüyorum sana. Arzulanan bir köpek olmak kolay değil.

Bir tane daha alır mısın?

İyi olur.

Garson! Bize –köpeğe bakıyor- iki antep daha.. iyi pişmiş olsun.

Oradan ayrılırlarken köpek minnetle bakıyor ona, o da aynı minnetli bakışları kendi üzerine çeviriyor.

Teşekkür ederim, diyor.

18

O şimdi kendinden kaçmayı yaşıyordu.

Nasıl başarabilirdi bunu? Böyle bir şey yapılabilir miydi? Aslında kendinden kaçmak isteye isteye buraya, bu, şimdi neresi olduğunu bilmediği yere gelmiş değil miydi? Burdan öte gidilebilecek bir yer var idiyse, oraya mı gitseydi? Hayır, durumu mantık düzlemine getirip incelemiyordu: orada her şeyin cevabı bulunur, cevabı bulunan bir şeyin aslında sorusu da yok demeye gelir, oysa o şimdi, yalnızca soruların içinde dönenmektedir. Her tarafından Allah'la kuşatılmış olduğunu duyumsayan birinin isyanını dile getirmek için O'na yönelttiği soru: "Senin elinden nereye kaçayım!" sorusu, cevabı olmayan bir soru ve sonucu alınamayan bir başkaldırıyı dile getiriyor: kaçacak hiç bir yer yoktur! Kaçmaya heveslenene bütün delikler kapatılmıştır. İnsan orada, ancak zeki bir farenin durumunu yaşayabilir: daralan duvarlar bir yanda, içinde peynir bile bulunmayan kapan bir yanda: o fare, bu açmaz içinde durdukça, duvarların gide gide daraldığını duyumsamaktan geri durmayacaktır, öyleyse kendini bu yaklaşan duvarların sıkıştırıp gebertmesine mi teslim olsun, böyle mi yapsın? Yoksa cesaretle, orada kendisi için duran, kendini bekleyen kapana yaklaşsın ve orada olmayan peyniri kapmak için burnunu mu uzatsın? Kırk katır mı, kırk satır mı, hangisini yeğlesin? Kendi sorusunun içinde yürüyerek *buraya* kadar gelmiştir, yetmez mi? Daha nereye kadar gidebilir? Duvarı aşabileceği bir yer var mıdır? Cevap bulmaya değil, fakat soruyu izale etmeye meydan okuyabilen bir yer var mıdır? Nerdedir? O, belki de, sorusuz kalmak veya soruyu iptal etmek veya en doğrusu soruyu izale etmek için bir köpeğe dönüşmelidir. Ama onu bile başaramıyor. Çünkü ne zaman köpeğe dönüşmüş olsa, içinin bir yanı, o köpeğe karşı *insanca* tavırlara giriyor, köpeğin monologu ötekiyle diyaloga dönüşüyor. Fakat öteki, köpeğin içinde mi, yoksa oradaki insanın içinde mi duruyor, anlaşılmıyor. Anlaşılan o ki, o, som bir köpek haline dönüşemiyor.

Bu belirsizlikler içinde, bu, bulutların arasında mı, çöllerin ortasında mı, nerde olduğu bilinmeyen yerde, o kadını yeniden bulmayı düşünüyor. O, bu yere onu bulma amacıyla gelmemişti, ama karşısına aradığı değil, o kadın çıkmıştı. Bu, belki de bir rüyanın ardına düşmek gibi bir şey olacak. Ama akşama değin daha vakti var. Böylece kendini kandırabilir: nasıl olsa pişman olacağına, bu demektir ki, tövbeye oturacağına göre, önünde daha

işleyecek fesaketler bulunmuş olmalıdır ve onun görevi de o fesaketleri keşfedip gereğini yerine getirmektir.

Şimdi, hemen şimdi, yola çıkması gerekiyor.

Fakat ona, bunu kim söylüyor?

Kimin sözüne uyarak yola çıkması gerekiyor? Bir köpeğin sözüne uyulur mu? Hadi canım, köpek de kim oluyor?

Ben oluyorum efendim. Âcizane.

Benimle oynayan kim?

Benim efendim, âcizane.

Oyun mu? Evet.

Şaşırtmaca mı? Evet.

Bilmece? Evet.

Köşekapmaca? Evet. Evet. Evet.

Ama ben evetin mutlak karşıtını arıyorum.

Evet.

Evet mi? Evet.

Hayır.

Evet.

Hayır.

Evet.

İşte böyle: bütün evetlerin hayırlaştığı ve bütün hayırların evetleştiği yere böyle gelinir. Kimin evet dediği ve kimin hayır dediği anlaşılmaz hale gelir. Sen şimdi diyorsun ki, madem tövbe edeceksin, öyleyse elinden geleni ardına koyma, elindeki bütün fesaketleri işle. İyi de, tövbe etmek için mi fesaket işleyeceksin? Başka ne? Başka ne için? Tövbe etmeyeceksem fesaket işlememin ne anlamı kalır? Ben de diyorum ki, tövbe edeceksen fesaketin ne anlamı bulunuyor?

Sen kimsin?

Ben, köpeğiniz efendim, âcizane.

Hadi ordan. Hoşt!

Bir yere gitmek isteyen sen değil miydin? O kadını..

O kadının adını ağzına alma.

Onun adını bilmiyorsunuz henüz efendim.

Ukalâlık etme.

Adını bilmeden onu bulmanız mümkün görünmüyor.

Şimdi de kafamı mı karıştırmak istiyorsun, sersem!

Ama otele gidip dün birlikte olduğum hatun kimdi ya da nerde diye sormayı mı tasarlıyorsun? Küstahlık saymazsanız, ben buna gülerim efendim.

Sen kendi kıçına gül.

Tensip buyrulursa onu da yaparım efendim. Ha, ha, haa..

Terbiyesiz!

Estağfurullah.

19

Güneş ısıtıyor onu. Güneş, daha yeni ayakkabısını aşmış, ayakkabısının kenarından usul usul çekiliyor. Bir bakışta, mezar taşlarına göre olan konumu değişmemiş güneşin. Akşama daha çok var. Canı mı sıkılıyor, bilmiyor. Bir şey mi yapmak istiyor, bilmiyor. Orada durup akşamı beklemek mi istiyor, bilmiyor. Bir şey mi düşünmek istiyor, bilmiyor. Ağlasa mı, bilmiyor. Gülse mi, bilmiyor. Hiç bir şey bilmiyor. Yalnızca kendi içine yumulup kalmıştır, ama onu da ayrımsamıyor.

Şu anda boşluk denen şeye bir anlam vermek mümkün olsa, işte onun içinde, o boşluk olan şeyin içinde dönüp durduğunu söyleyecektir, ama yok böyle bir şey. Birden, insansızlığın ne demek olduğunu kavramaya başlıyor sanki: insansızlık hayvanlaşmakla eş anlama geliyor olmalıdır. Bir hayvan, kendi sürüsünün içinde bile yalnızdır. Çünkü onun, başkasına iletebileceği zihinsel bir birikimi varbulunmamaktadır. İnsansızlık demek..

Eline bir çöp alıp önündeki toprağı kazımak bile ona şimdi değerli bir iş gibi görünmeye başlamıştır. Gökyüzünü boyamaya çıkanlar, şimdi anlıyor ki, değerli bir iş kotarmışlardır. Gökyüzünü boyamak, gerektiğinde, vurduğu boyayı beğenmemeyi de içerir: o boyayı başkasıyla değiştirmeyi de.. bütün bunlar iştir. Bir mavinin niçin sonsuz tonlarının bulunduğu böyle durumda daha iyi anlaşılır olur. Beğenmedin, değiştir: koyu oldu, değiştir; açık oldu, değiştir. Bütün bunlar yapılması gereken işlerdendir. Hendek doldurup açmak da önemli bir iştir.

Ama zihni şimdi, nereye kayıyordu? Ah, yapacak bir işi yok idiyse burada işi neydi? Yeniden istasyona mı yönelseydi? Yolculuk, hiç olmazsa, bir iş üzerinde bulunuyor izlenimini veriyor. Yolculuğun içinde bulunan kimse, kendisi bir iş yapmamış bile olsa, sırf o yolculuğun içine girmiş olmak, onu bir iş yapıyor izlenimine ulaştırıyor: insan, böyle şeylerle kendisini oyalayabiliyor. Dışarsını seyretmek, yanındaki adamın horultusundan rahatsızlık duymak, birinin kaç kez ağzını ayıra ayıra esnediğini saymak ve bu esnemeden nefret etmek.. bütün bunlar, ona, şimdi, önemli işler arasında görünüyor.

En iyisi kendi kendini güldürmeye çalışsın, başkası ona gülmeye başlamadan önce.

20

Ömründe çok az önemli günler vardı, belki de yoktu. Onun önemli saydığı şeyler başkasına söylense, belki de dudak bükerlerdi. Çocukluğu.. bir çocukluğu olmuş muydu acaba onun? Herkes çocukluğundan kalma anlatacak bir dolu şey bulabiliyordu, ama onun, çocukluğundan kalma ve anlatılmaya değer gördüğü hiç bir şeyi yoktu, çünkü aslında belki de onun hiç bir zaman bir çocukluğu olmamıştı. Belki çocukluklarını anlatanlar da uyduruyorlardı, şurdan burdan okuduklarını kendileri yaşamış sanıyorlar ve o sanılarını aktarıyorlardı. Bunun böyle olabileceği daha önce aklına gelmemişti, aklına gelse anlatanın yüzüne vurmaktan çekinmezdi. Geçelim ve gençliğimize gelelim. Gençlik mi? Sanki bir gençliği olmuş muydu? O şimdi genç bir adam değil miydi? Yirmidört yaşında olan biri genç sayılmaz mıydı? Veya genç olmanın yaşla ilgisi var mıydı? O, öylelerini tanımıştı ki, adam, altmışına girmiş olmasına rağmen kendini genç olarak duyumsayabiliyordu. Şimdi kendinin yirmidört yaşına mı genç denilmeliydi, yoksa ötekinin altmışına mı? Gençlik demek ateş demek olmalıydı, ateş, yani aşk. Aşk, yani ıstırap. Bu pörsümüş sözcükler, şimdi ona ne anlatıyordu? Evet, sevmişti o da.. ama sevmek, sevgilinin üstüne üstüne gitmeyi içeriyorsa, o, hem seviyor, hem bundan kaçınıyordu. Kendi tanımına göre davranamıyordu. Kendi tanımına göre bakılacak olursa, aslında onun sevdiğine hükmetmek zordu, bunu kabul ediyordu. Ama bunu kabul ettiği anda, aşkını inkâr etmiş olacağını da biliyor ve o çelişkinin içinden çıkamıyordu. Istırap çekmemiş miydi? Evet ve hayır. Ateş içinde debelenmemiş miydi? Evet ve hayır. Ama niçin? Niçin buraya ille de bir hayır ekleme gereğini duyumsuyor? Geceler boyu sokaklarda kendini yitirmiş olarak aşkı ve aşkını arayan o değil miydi? Çöp tenekelerini devirmiş kediciklerle ağlaşan, derdine yanan o değil miydi? Niçin, şimdi, şu anda bile, aklından kovmaya çalıştığı *o*'na ilişkin anılardan kurtulamıyordu? İşte onunla karşı karşıya oturuyordu. Sıkıntılı bir hali vardı: bir kere bu çevre, onun kendi özgül çevresi değildi. Tanımadığı –kişi olarak değil, hayır, yaşantı olarak- insanların arasında onunla konuşmayı deniyordu. Bak, diyordu ona, beni tanımak istiyorsan.. cevabı hayırdı onun, ben kimseyi tanımak istemiyorum.. Ama bak.. Kuzum ne söylemek istiyorsun sen? Bu soruya karşı şöyle konuştu: Aslında anlatacak bir şey yok, anlatacak bir şey yok, ama yaşanacak şeyler var.. şu anda sana söyleyeceğim ne varsa,

biliyorum ki, hepsi yavan.. herkesin herkese yüzbinlerce kez söylediği şeyler.. sözler yalama, ama yaşantı, sözlere rağmen henüz taptaze duruyor.. sana belki şunu söyleyebilirim: ben, daha seni tanımadan seni tanımaya başladım, dahası ısındım.. ama ben kendimi bildiğim kadarıyla, yani, bana diyorlar ki, bana ısınmak zaman istermiş.. ben, şimdiki sevgililere benzemiyorum.. ben, hemen, cumburlop sonuca atlayabilen biri değilim.. seni gördüğüm anda bunun böyle olacağını kestirmiştim.. yüz geri edileceğimi biliyordum.. ama *bu iş* sanıyorum, biraz da inatçılık istiyor, direnme istiyor..

21

B*u iş*'in zaman istediğini biliyordu, ama bunu bildiği için hazırlanıyor sayılmazdı. Sevmenin hazırlığı mı olurmuş? İnsan, sevmeye başlar.. ve bitirir: burada, bitirme, olgunlaştırma demek oluyor. Sevgi başlar ve başladığı anda da zaten olgunlaşmış olur. Bu yüzden, ham bir sevgi olabileceğini şimdiye değin hiç aklına getirmedi. Bir sevgiye henüz ham diye bakılıyorsa, aslında öyle bir sevginin yok olduğu anlatılmak istenmiştir denmeli. Sevgi, dalında olgunlaşan meyveye benzetilemez, sevgi kendisine zamanla ısınılan alışkanlıklara da benzemez. Sevgi, hayır, topraktan çıkan ağaç ve o ağacın meyvesi gibi bir şey değildir: onun kökü insanın kendinde bulunur, onun varlığı bir kez keşfedilirse de, o, orada, olgunlaşmış olarak keşfedilir. Sevginin alışkanlık olmadığını da biliyor, alışkanlık haline gelen ya da insanın günlük, gündelik davranışları arasında yer tutmaya başlayan bir sevgi.. ve ancak böyle bir sevgi, dalında olgunlaşmış olan meyveye benzeyebilir, olgunlaştığı anda dalından kopup düşer: sevgi için, daha baştan böyle bir akıbet tasarlamaya gelmez, çünkü o başlar ve sürer. Ne zaman başlamış olduğunu asla söyleyemezsin, yalnızca onun başlamış olduğunu bilirsin. Onu, işte, böyle bilmiş değil miydi? Daha onun (o.. yani her gün her yerde yüzlercesine rastlananlardan biri olan o kız..) adını bile bilmeden sokakta karşılaşmaları esnasında karşılıklı gülücükleriyle birbirlerini selamlamaya başlamış olmaları, sevgi denen olgunun başlamış olduğunu bildiriyordu. Ama onun bildirisini, bu bildirinin içeriğinin ne olduğunu kavramış olmak gerekiyor, aksi takdirde, bir sevgi daha doğmadan çökertilmiş olur: düşük tehlikesi her zaman vardır. Şimdi, iletişimin nasıl başladığını hatırlamıyor bile. Başlamış olduğunda, onun, bekâr odasında, çay içmek üzere bulunuyorlardı. Döşü, bağrı yara bere içindeydi. Kanlı sargıları her yanından sarkıyordu. Ama kız bunu görüyor muydu? Emin değildi. Aslında bu kanlı sargılarının onun tarafından görülmesini diliyordu, ona oyun yapmadığı anlaşılmış olmalıydı. "Niçin burda, yanımda oturmuyorsun?" diye sorduğu anda, aslında bu kanlı sargılarını çıkartıp göstermesi, döşünün çizik çizik yaralarla parçalanmış olduğunu açıklaması gerekiyordu. Ama yapamadı. Hayır, yaralarını gizlemek istediğinden değil, şimdiye değin hiç bir sevginin bir insanın döşünü böylesine parçalayabileceğine inanılmasının güçlüğünü bilmesinden ileri geliyordu bu: döşünün yaralarına inanmayacak olursa, her nasılsa, her

şeyin, oracıkta, birdenbire çökeceğini, tükeneceğini düşünüyordu. Kız, yaranın belki de bu denli derin olduğunu ayrımsamadığı için çağırıyordu onu, bilemiyor. Onun neyi bilip neyi bilemediğini bilmiyordu ama kız, boyuna anlatıyordu: babası, uzak bir kentte avukatmış, kızı buraya öğrenimi için göndermişlermiş, bir öğrenci yurdunda kalıyormuş, gece belli bir saatten sonra yurda dönerse yurt yönetimi durumu kızların ailelerine bildiriyormuş. Bu anlatışlarda, kızın yalnızca saflığı değil, yüzeyselliği de ortaya çıkıyordu, ama o, bunları hiç de küçümsemiyordu; tersine, bu çocuksuluk sempati uyandırıyordu.

22

Kız ne istediğini biliyordu elbet. O, bir tür küçük fahişeliğe soyunmuştu. Baştan çıkartılmayı bekliyor ve kendini baştan çıkmış olarak görmek istiyordu. Ona gerekli olan böyle (bu demektir ki, baştançıkartıcı) bir herifti. Oysa şimdi karşısında duran, daha onunla aynı kanepede oturmayı bile beceremeyen biriydi. Öylelerine kendi aralarında keriz diyordu kızlar. O da bunlardan biriydi. Aslında ilk karşılaşmalarında bir kerizle karşı karşıya bulunduğunu anlamıştı, ama âdetiydi, herkese bir şans tanımak gerekirdi, öyle yaptı. Herif dürüst olma ayaklarına yatmıştı, onu çay içmeye çağırdığında, ille de ona çay içirmek için diretmişti, daha da kötü ve cansıkıcı olanı, çayı nasıl demlediğini anlatmaya kalkışmıştı. Gecenin bir vaktinde, yurt yönetiminin geç kalanları ailelerine haber verdiklerini söylediğinde bile odun gibi baka kalmış ve söyleye söyleye: "Aa, desene vaktimiz kalmadı" diye onu bir an önce yurduna yetiştirmeye kalkışmıştı. İşte bu yüzden keriz diyorlardı böylelerine. Herif aklınca sevda oyunlarını denemek istiyordu onunla. Anasının zamanında bile kalmamıştı böylesi. Şimdi hoyratlıktı revaçta olan. Herif gerektiğinde kolunu bükmeli, boynunu elleriyle mengene gibi sıkmalı ve ona dediğini yaptırmalıydı. Buysa kırılgandı, ellerini değil, dilini kullanıyordu, diliyse yalnızca konuşmaya elverişli duruyordu. Daha ikinci gün, bu yüzden, onunla çıkmayı reddetti kız. Telefonlarına, arkadaşlarıyla haber göndermelerine aldırmadı. Ama öyle yapışkandı ki, bir kez olsun onu dinlemeyecek olsa sapıklığı sürecekti, aramaları tacize dönüşmüştü. Bu yüzden, okulun düzenlediği bir pikniği haber verdi ona ve piknikte buluşabileceklerini söyledi. Herif yalnız görüşmek istiyordu onunla. Kabul etmedi, neşesi bilirdi, görüşmek istiyorduysa, işte yerini söylüyordu, oraya gelirdi. Herif umarsız, geldi oraya. Öyle şeyler döktürdü ki, "Bir tek kelimesini anladıysam Allah belamı versin!" dedi. Yok, kendisi onu anlıyormuş da, o kendisini anlamıyormuş, aralarında dünya görüşü ayrımı varmış, buna rağmen o, kızın kendisinden ne beklediğini biliyormuş.. "Bunlar, ikimizin bir arada bulunamayacağını mı gösteriyor?" diye sorduğunda, şaşırmış, şapşallaşmıştı. "Madem öyle, niye askıntı oluyorsun?" demişti. Oysa herif bu sözleri, tam da kızı ikna için, dahası kızı bu sözlerle kendisine ram edebileceğini düşündüğü için söylüyordu. Silah ters tepmişti.

23

Önünden geçen ayaklar, adımlar sıklaşmıştı. Birileri önünde durmuş, güneşini kapatmıştı. Güneşinin kapandığını ayrımsadığında, ilk kez zihnini toparlar gibi oldu. Galiba bir cenaze getirmişlerdi oraya ve onun gömme hazırlığı içinde bulunuluyordu. Göz ucuyla baktı.

Ne tuhaf, bu gün günlerden ne olduğunu bilmiyordu.

Yakınında bir yerde bir kazmanın toprağa saplanmasından çıkan tok sesler duyuluyordu. Demek mezar kazılıyordu.

Şimdi biri, işte şu tabutun içinde yatan, buraya gömülecekti.

Onun kim olduğunu merak etmesi gerekmiyordu.

İtilip kakılarak geçen bir ömür daha tükenmişti böylece. Şimdi bir tükürük kadar bile değeri yoktu onun. Ama neden, öyleyse neden, ona şu çukuru kazmak için bunca özen gösteriliyordu? O, bir köpek ölüsü olsaydı, gene böyle özen gösterilmeye değer bulunur muydu? Köpeğin ölüsüne bile başka bir ad veriliyor. Leş diyorlar ona. Daha aşağılamak için laşe dendiği de oluyor. Ayrıca köpekler için kentlerin özel yerlerinde onlar için ayrılmış özel kabristanlar bulunmuyor. Kimbilir, belki gelecek çağlarda o da olacak, kediler için ayrı, köpekler için ayrı kabristanlar kurulacak. Böyle de olsa, sığır ve küçükbaşlar, bundan yararlanamayacak. Onların cesetleri gene mezbahalarda halledilecek.

"Ölünün sahibi kim?"

"En yakını kim oluyor rahmetlinin?"

"Ahmet, mezara sen in. Onun yeğenisin sen."

"Hayır, hayır, öyle değil; baş tarafı şurası.. şurdan tut. Tamam, işte böyle.. yavaş yavaş.. Şimdi biraz şöyle çevirin.. kıble bu tarafta, biraz oraya döndürün....."

"Tamam, şu kapağı da şöyle yerleştirelim."

"Kürekler nerde? Haydi, Ahmedim, ilk toprağı da sen at!"

Derken, Kuran okuyanın sesi işitiliyor. Biri, yanındakine fısıldıyor:

"Ne diyor biliyor musun? ‘Biz, onların boyunlarına çenelerine kadar zencirler taktık, kafaları ve boyunları yukarı kaldırılmış haldedir.... onların önlerine ve arkalarına bir set çektik...... onları sardık....... artık görmezler......."

"Ne korkunç!"

"Ama bak, şu da var, diyor ki: ‘Cennet ehli, mesrur, zevk ve eğlence içinde olacak. Zevceleriyle gölgelerde ve tahtlar üzerinde yaslanmış olacaklar. Onlara orada çeşitli meyveler ve her istedikleri hazır bulunacak......."

"Yaaa?!"

"Evet. Tabiî.. böyle olacak!"

24

Vay canına!

Bu nasıl işti!

Kızı tanımadan sevmeye başlamıştı. Tanımadan olur mu? Oluyordu. Aşk konusunda hep talihsizdi. Aslına bakılırsa metelik etmediği söylenen kızlarla ömrünü heder etmişti. Kız, telefonlarına çıkmıyordu. Hem küstahça, pervasızca: telefonda onun sesini işitir işitmez, dahası karşı tarafa duyurmak isteyerek: "Aysel, şu telefona sen bak şekerim, ona burda olmadığımı söyle" diyordu. Oysa ona anlatması gerekiyordu, anlatması gerekiyordu ki, dünyaya bakışları farklıydı! Ama işte tam da bu noktada düştüğü çelişkiyi yakalamıştı kız: eğer bu onların bir arada bulunamayacaklarını anlatıyorduysa niçin ısrar ediyordu? Elbette cevap bulamıyordu bu defiye karşı. Soruyu kendi kendine defalarca tekrarlamıştı: madem dünyaya bakışlarımız farklı bulunuyor ve bu durum iki kişinin bir arada yaşamasına engel sayılıyor, öyleyse niçin bir arada bulunmak için diretiyordu? Ama düz mantıkla cevabının olmadığı sanılan bu sorunun bir cevabının bulunduğunu o, içinin derinliklerinde duyumsuyordu: aşkın kendisi zaten düz bir ilişki değildi, aşk düz bir mantıkla açıklanabilecek bir olgu değildi, o, düz mantığı her zaman aşmıştır; aşk denklik falan gözetmiyor, o, hiç bir şey gözetmiyor; o, ortaya çıkıyor ve varlığını dayatıyor, o kadar! Düz bir evlilik için aranan denklik aşk konusunda geçerliğini yitiriyor. Ama bunları anlatabilmesi için kendine fırsat tanınması gerekiyordu. Fakat kız çılgın, deli kafa, diyordu ki: "Senin dilin yalnızca konuşmak için mi yaratılmış?" Bu sözlere deli oluyor, ama elinden bir şey gelmiyordu. Bütün öteki kızlar gibi, ailesinden bahsediyordu bu da. Arkadaşlarıyla okulu nasıl kırdıklarını, erkek arkadaşıyla kaçamaklarını, annesinin kendisine yataklık yaptığını, babadan her zaman gizlenecek bir şeylerinin bulunduğunu.. "Babamın, şimdi, bu gün bile haberi olsa kafayı oynatırdı herhal" diyor. Belki de demeye getiriyordu ki, kendisi onunla aşık atacak biri değildi: böyle bir şeyi doğrudan söylemiyordu, ama söylenenlerden anlaşılsın istiyordu: eğer durum böyleydiyse, kendisi ne kadar kaba, ne kadar yontulmamış, odun gibi biri olarak cisimleniyordu acaba onun gözünde? Bir yandan da, evdeki sıkı düzeni ileri sürmekten geri durmuyordu: eve gidiş geliş vakitleri belirlenmişti, o vakitlere daima bağlı olunması gerekiyordu, azıcık gecikse annesinin ödü kopardı; o, aslında

babasından korktuğundan çok annesine laf gelmesinden çekiniyordu, çünkü onun sır ortağı annesiydi, böyle bir sır ortağını yitirmek istemiyordu.

Bütün bunlardan çıkartılması gereken ders neydi acaba? Sıkıntının teki olduğunu kabul etmesi mi gerekiyordu? Kendisinin ona yaraşan biri olmadığını itiraf mı etmeliydi? Bir defasında, arkasından "moruk" diye bahsettiğini işitmiş ama üzerine almamıştı. Yoksa birileri onunla dalga mı geçiyordu?

Galiba kesin olan bir tek şey vardı: eyleme geçmesi gerekirken o, boyuna oyalanıyor, gevezelik ediyordu: kızın, gözünde, aslında sıkıntının biri olmalıydı.

Sıkıntının tekiyim ben, diyordu.

Sokaklarda yürüyordu.

İstasyonda trenleri uğurluyordu.

Gideceği bir yerler aranıyordu.

Böyle bir yer var mı acaba, diye soruyordu.

Böyle bir yer bulsa, gitmeyi göze alabilir miyim, diye soruyordu.

Yanından birileri geçiyordu gülümseyerek.

Aslında her şeyden uzaklaşıyordu, her şey birden tarihleşiyor, anı haline geliyordu. Tanıdık bütün yüzler siliniyordu. Kendini çoğu kez bir evin, bir ailenin üyesi olarak görmemişti: bir evi vardı elbette, bir aile ocağı vardı onun da, ama bu evin insanları birbirine neyle bağlıydı, pamuk ipliği bile sonunda bir bağdı, onun kimseyle böyle bir bağı olmamıştı, o, kendini bildi bileli bağsız, bağımsız, daha isabetli söylenirse başıboş duyumsamıştı, zaman zaman başıboş olmakla özgür olmak arasında bir fark bulunması gerektiğini düşündüğü de olmamış değildi, işte böyle, yani öylesine gidiyordu, yürüyordu, birilerinin kendine "dur, hemşerim" diyeceği yere kadar yürüyecekti.

25

Hey ahbap
Söyle
Ölümüne mi susadın sen
Ne demek istiyorsun
Ölümüne susamış birini tanıyor musun
Böyle birini biliyorum galiba
Onu ben de bilmek isterdim
Öyleyse aynaya bak
Ha ha ha çok komiksin
Bas gittt lan

Üzerine çamur sıçratarak yanından geçen at arabalarına aldırış etmiyor o arabalara bağlı atların asla kişnemediğini düşünüyor sonradan o atların kıçına torba bağladılar bunu kendisinin de oy verdiği bir belediye başkanı akletti kentleri böylece at fışkısından kurtuldu ama gene de pislik ve kirlilik her yanı sarmış gibiydi ve kendisi bu pisliğin içinde debelenip duruyordu her yanda cam kırıkları vardı her yanda bir yerlere hareket etmeyi bekleyen trenler vardı kör istasyonlar vardı ve bu istasyonlarda kör makasçılar hizmet ediyordu.

Korkmadığını düşünüyor ve korkuyordu
Korktuğunu düşünüyor ve korkuyordu
Korku yoldaşı haline gelmişti nerdeyse

Ama kendi kendine korkmuyorum diye mırıldanıyordu ve bu mırıltıları da alışkanlık haline getirmişti. Birden bir şeyi ayrımsıyor, o, artık, nerdeyse baştan sona bir geçmişin içine gömülmüş ve geçmişte yaşayan biri haline gelmişti. Belki de bu yüzden iletişim kuramıyordu. İşin tuhaf yanı bunların hiç birini mesele haline getirmiyordu, aklına gelen şeye omuz silkip geçiyor, yoksa bende bir kişilik bozukluğu mu var, diye düşündüğü bile oluyordu, bu sorular onu bir yere götürmüyordu, binlerce defa sorulmuş olan o soru tekrarlanıp duruyordu: nereye gidiyorum ben? Bir yere mi gidiyorum ben? O kırık dökük olmuşluğunun içinde ağır ağır dönen çelik tekerlekleri, çelik tekerleklerin arasından fışkıran buharı, sonra o iftirak duygularını hatırlatan tren düdüğü seslerini işitiyor, kulaklarını tıkıyor ama seslerin orada, kulağında tınladığını biliyor, öylece kalmak istiyordu. Hasta oluyordu bir de. Hasta oluyor, öksürüyor, kulaklarının içi gidişiyor, kaşıya

kaşıya kulaklarını kanatıyordu, kulakları kanarken annesi aklına geliyordu: "Benim oğlumun kulakları" diyordu annesi, oğlunun kulaklarını önemsiyordu, bu yüzden kulakları onun için en önemli organ olarak görünüyordu, kendisi de kulaklarının başkalarının kulağından daha biçimli, daha güzel olduğunu düşünme saçmalığına yakalanırdı arada bir, kulağını ovuşturmak belki de bu yüzden tik haline gelmişti onda. Tereddüt ettiğinde, düşünmeye koyulduğunda, bir karara vardığında, bir kavga arifesinde hep kulaklarından biriyle oynar, usul usul kulaklarından birini ovuştururdu.

26

Sonunda kuyuya da düşmüştü işte: daha doğrusu içine düştüğü anaforu kuyu diye biliyordu, belki de lağımdı orası: çünkü mercan gözlü sıçanlarla burun buruna geldiğini görüyordu, onlarla burun buruna geliyor, koklaşıyor, sıçanların dik ve sert bıyıklarının yanakları üstünde oynaştığını duyumsuyor, sıçanların bıyıklarını çekip kopartmak için yanıp tutuşuyor, ama onları eline geçiremiyor ve onlara karşı ne yapacağını bilemiyordu. Üst tarafta, yani kuyunun –yoksa lağım mı- tavanından tok sesler duyuluyor, gökgürültüleri gümbür gümbür tepesinden akıp gidiyordu: bu gümbürtüler otomobillerin olabilir.. trenlerin de.. biri daha kısa, öteki daha uzun süreli gürlüyor. Belki de kuyuda başlamıştı her şey: her şey, yani kapana kıstırılmış olma hali.. kuyunun daha dibi yok, kuyunun sağı ve solu yok; önü ve ardı yok.. kuyunun bir çıkış yolu var, o da yukarıya, göğe doğru olan boşluğu.. öyleyse o boşlukta yükselmeyi denemesi gerekiyor: ama bir yandan da kendi kendine diyor ki, boşlukta yükselmek de ne demek? Ona, daha okuldayken, boşlukta yükselinemeyeceği, boşlukta bir devinimin başlatılamayacağı, ancak başlatılmış olan devinimin sürdürülebileceği belletilmişti. İşte bir kez daha, ama bu kez farklı bir düzlemde düz mantığın açmazı ile toslaşıyordu. İçin için inandığı şeyse şuydu: mantığı boş ver, mantık her zaman içinden çıkılacak yolda rehber olmayabilir, mantıksız değil, mantığa rağmen değil, ama mantığın üstünde kalan bir düşünme biçimini denemeli ve açmazı aşmanın üstesinden gelmelidir! O, şu anda bir kuyuda bulunuyor ama gömleği kardeşleri tarafından soyulmuş değil; o, bir kuyuya düşmüş bulunuyor ama bunun sorumluluğunu yükleyebileceği bir kardeşleri var değil; o, bir kuyuya düşmüş bulunuyor ama kuyudan çıkınca yolunun düşeceği yönün Mısır olup olmayacağı, Mısırda maliye nazırı olup olmayacağı belli değil.. bir Züleyha'sı var mı, belli değil. Yani hiç bir şey belli değil. Kuyunun ucunda ışık görünmüyor. Böylece o, Yusuf olmayan bir Yusuf olarak kuyuda –bir kere daha: belki lâğımda- talihini denemeye hazırlanıyor: darmadağınık duran tanrısının ya da tanrılarının kimliğini kestirmeye çabalıyor: onun bir Züleyha'sı olmadı, doğru, çünkü onun birden çok Züleyha'sı oldu, belki de, onun dağınık tanrılarından birileri o Züleyhalardı.. düşündü: nefsine itibar etmediğini sanıyordu, ama acaba nefsini, ona itibar etmediğini söyleyerek mi izzetliyordu? Ona böyle düşünülebileceği öğretilmişti: nefsin oyunlarının şeytanınkinden aşağı kalır

yanı olmadığı belletilmişti. Nefs, diyorlardı, kendine itibar etmediğini söyler ve kendine itibar etmediğini itiraf ederek bundan pay çıkartmaya girişir: nefse, belki de bu yüzden zalim, diyorlardı. Ona şu da öğretilmişti: zulüm, bir şeye hakkı olan şeyi vermemektir! Nefs, kendine zulüm uygulandığını ileri sürerek de bundan kendine pay çıkartmaya girişebilir. Bunlara rağmen kuyudan çıkması gerekiyor, öyle mi? Öyleyse ağırlıklarını bırakması mı gerekiyor? Ağırlıkları? Ağırlıkları ne olabilir? Bundan kolay ne var, ne olacak? Ağırlığı, bizzat nefsinden başka ne olabilir? Ama onu nasıl terk etmeli? Terk edebilir mi? Nefs terk edilebilir mi? Bir de, demiyorlar mıydı ki, insan nefsiyle güzeldir ve o, nefsiyle sevilir? Vay canına! Gene açmaza giriyor. Nefsini hem terk etmesi gerekiyor, hem onu yüklenmesi, öyle mi? Böyle bir şeyin üstesinden gelinebilir mi? Belki de bu yüzden, bu işin üstesinden gelmeyi öğretecek bir üstadın bulunması gerektiği söyleniyordu. Her neyse.. sonu gelmiyordu bunların, sonunu, dibini bulamıyordu: boşa koysa dolmuyor, doluya koysa almıyordu. Onun kuyusu da buydu belki. O sıçanların cirit attığı, leşlerin sürüklendiği.. Kendini bir düşteymiş gibi düşünmesi kolaydı, ben bir düş görüyorum, der ve işin içinden sıyrılabilirdi ama kendini aldatmak istemiyor, bu kuyunun bir düş olmadığını kabul etmesi gerektiğini biliyor ve işin bir başka gülünç yanıyla yüz yüze bulunduğunu ayrımsıyor ve kendi kendine ben hakikati arayan biriyim diyebiliyordu ve hakikatin icabında yüzünü ona bir kuyunun derinliklerinde, bir lâğımın çirkef sularında bile gösterebileceğini duyumsuyordu, bu yüzden içinde yaşadığı gerçekliği yoksayma havalarına, bilmezlikten gelme durumlarına yüz vermiyordu, diyordu ki, ya üstat olan o zat çıkacak karşıma ya da onun yolunu gösterecek biri.. lâğımda böyle böyle, yani gıdım gıdım yol alıyor, bu da onun nefesini kesmeye yetiyordu, gene de yılgınlık nedir bilmiyordu.

27

yol alıyordu
bir yerlerde bir güneşlerin
doğduğunu ve bir güneşlerin daima
doğmak üzere bulunduğunu biliyordu
çirkef halinde de olsa suydu ve akıyordu
berrak sular ve bulanık olanlar
birbirine karışıyor o bulanıklıkların arasında
sevişme tadında bir hayat onun için ve herkes için
akıyor ve akıyordu
otelleri ve onların odalarını ve o odalardaki sevgilileri
sevgililerle geçmiş olan güzel zamanları kırık camları
patlamış lastikleri eğrilmiş gidonları bozuk dümenleri
şaşkın pusulaları yerinden kaymış kutup yıldızını venüsü
kendisini hep aldatmış olan venüsü venüsün çevresindeki kızıl
ve yakut yeşili aylayı uyuşturucuyla renklendirilmiş otel uykularını
bütün bunları her şeyi ölümü ve ölümsüzlüğü sevişmeyi ve nefreti
arkasında bırakarak geçip gidiyordu ömür
ölümle arasının nasıl olduğunu düşündüğü –sorguladığı- bir sırada
birileriyle de karşılaşabiliyordu insan ve diyordu ki ona:
arkadaşım başıboşlardan mısın sen de öyleyse işte git
orada başıboşlar için bir yerler bulunuyor ve sen de kendi
sığınağını orada bulmaya bak ama önce ara onu heyy önce ara

28

Topuğuna yediği şiddetli bir tekmeyle gözlerini açtı ama yerinden kıpırdamadı. Başının üstünde bir takım gölgeler oynaşıyordu. Asker potinine benzeyen kabaralı bir potin tam da burnunun hizasında dinelmişti, potinin öteki tekinin ucu yerde kendi ekseni etrafında kımıldanıyordu, sonra başka ayaklar, başka ayakkabılar gördü. Birileri tepesinde söyleniyordu:

Tanırım böylelerini

Şimdi mezara tapıyormuş bunlar

O sırada elinde dibi kırılmış bir gazoz şişesi tutan birinin silueti belirdi, şişeyi, ucundan sıkıca kavramıştı:

Gebertmeli aslında bunları

Bence putperest bunlar

Bence hiçbir şey değil bunlar bozguncu

Ne diyorsun dövelim mi

Şu şişenin ucu halleder onu kafasına mı geçireyim boynuna mı saplasam daha iyi

Bence onun kıçını oyalım o şişeyle ha ha haa ho ho hoo

Elinde kırık şişeyi tutan görüş açısında yitti, arkasında durduğunu duyumsuyordu. Ne yapacaklarına karar veremiyorlardı. Biri, bacağına bir tekme savurdu, öylesine, gelişigüzel, sokakta hani birinin ayağını bir yerden bir top gelir bulur, o da ona bir tekme sallar, işte öyle sallanmış bir tekme isabet etti bacağına, bacağı ağrıdı ama yerinden kıpırdamadı, başını belaya sokmak istemiyordu.

Serseri bunlar

Hem de daniskası serserinin

Ama aynasız gelse bizi serseri diye yakalar ona hanım evladı muamelesi yapar

Anasını sattığımın dünyası

Zaten bu imansızlar yüzünden başımıza gelenler

Diyorlar ki bunlar adama da tapıyormuş

Baksana şuna mezarın üstüne secde etmiş

Bence böyleleri için elini kana bulamaya değmez

Bence de

O şişenin kırık parçasını bile çok görürüm böylelerine

Hadi gidip içelim

Uzun süre seslerini işitmedi. Gitmiş olmalıydılar.

Başını kaldırdığında, bir mezarın tümseğinde yüzükoyun yatarken buldu kendini: onu böyle görünce belki de bir ölüye tapan sanmışlardı. Başını belaya sokmak istemiyordu. Korkmamıştı onlardan. İstese belki şişeyi tutan bileği kavrayıp kemiklerini ezebilirdi. Ama o kavga etmeye gelmemişti buraya. Barış arıyordu. Onu bulabilecek miydi? Belki de barışı ona bu olumsuz koşullar bulduracaktı. Barışın en olmaz sanıldığı yerde bulunacaktı belki barış. Bir deneme değildi şimdi başından geçen olay: deneme olsa değeri kalmazdı, deneme niyetiyle ifa edilmemiş olan bir denemeydi bu. Öyleyse hâlâ umut edebilirdi. Lâğımın içinde hâlâ umut yakamozlarına rastlanabiliyordu: bu yakamozlar çirkef sularının üstünde şavkısa da, vardı ve görünüyordu ya, yeterdi. Böyle düşününce kendini sarakaya aldı, öyle ya, bu bayat dersleri, bu pörsümüş öğütleri eskiden kendisine söyleyenlere aşağılayarak iade ederdi, şimdiyse bunları kendi kendine söyleyecek kerte *ilerlemişti*. İlerlemişti mi? Ahah! Bir suçüstü daha. "Ama burada daha fazla eğleşemem. Gidecek yolum var daha benim. Haydi, yavrum, yekin bakalım!"

Yürürken pat pat sesler çıkartıyor ayakkabısı.

Bastığı yerler tozuyor.

Birileriyle karşılaşıyor.

Gideceği yeri unuttuğunu sanıyor.

Hemşerim bu yol nereye çıkar?

Cehennemin dibine.

Hemşerim bu yol nereye çıkar?

Anasının örekesine.

Hemşerim bu yol nereye çıkar?

Benimle kafa mı buluyon lan?

Hemşerim bu yol nereye çıkar?

Bu yol çıkmaz.

Hemşerim bu yol nereye çıkar?

Hangi yol?

Hemşerim bu yol nereye çıkar?

Her yere çıkar.

Hemşerim bu yol nereye çıkar?

Bu yol, ahbap, tam senin istediğin yere çıkar.

Hemşerim bu yol nereye çıkar?

Vaktin varsa anlatayım: bak, şimdi şurdan şöyle biraz yürüyüp sağa dönersen adliye binasına ulaşırsın, öteki yandan kıvrılırsan yolun mapusane istikametine düşer, yok eğer şöyle dümdüz gidecek olursan, orada kuyumcular çarşısını bulursun, kuyumculardan dönersen kilimcilere, ordan yürürsen antikacılara, orayı geçersen semercilere gidebilirsin. Şimdi söyle bakalım, sen nereye gitmek istiyorsun?

Hemşerim bu yol nereye çıkar?

Gideceğin yere bağlı ahbap.

Hemşerim bu yol nereye çıkar?

Sen bana bir şarap parası toslasana yeğenim.

29

Şimdi sükûnet zamanıydı. Dışarda gece vardı. Kendisi yoktu. Sessiz bir topluluk terbiyeli terbiyeli oturmuş bekliyordu. Genişçe salonun duvarları boyunca insanlar sıralanmıştı. Sonradan gelenlerle halkalar iç içe çoğalmıştı. Sessizce bekleşiyorlardı. Dışarsı geceydi. İçerde oturanlarsa ne geceydi, ne gündüz, onların kimliği yoktu, herkes kimliğini bir yerlere bırakmış, öyle gelmişti. Bu belirleme, en azından onun kendisi için doğruydu: o, sanki yüzbinlerce yıldan beri burada oturup kalmıştı, yüzbinlerce yıldan bu yana ne onun yaşantısında bir değişiklik olmuş, ne de dışarda bir değişiklik gözlenmişti. O, boyuna, gideceği bir yeri sorup durmuştu, kendini hep bir yerleri sorarken yakalıyordu. Akşam yemek yerken karşısına gelip oturan köpeğe bile yol sormuştu. Köpek arka ayaklarının üstünde sandalyede oturuyordu, ön ayaklarını da masaya dayamıştı. Garson onu nasılsa yadırgamıyor ve onunla efendim diyerek konuşuyordu. Köpeğin garsona ne sipariş vereceğini merak etmişti. Oysa bir köpek ne isteyebilir? Bu köpek de yanıltmamıştı onu. Haşlama sipariş etmiş, sonra da: "incik tarafından olsun" diye eklemekten geri durmamıştı. Kendini, gene sarakaya aldı: neremden uyduruyorum bunları, diye sordu.

Hava bir anda titreşti. Herkes ayağa kalktı

O da herkesle birlikte kalktı.

Sonra: "Oturun efendim buyrun, safalar getirdiniz" uyarısıyla ve herkesle birlikte o da oturdu. Demek buydu? Nihayet görüyordu onu. Daha önceden tembihlendiği üzere iki kaşının arasına bakıyor ve yüzünün güzelliğini algılamaya çalışıyordu. Güzel, arı, arınmış, berrak bir yüz vardı orda, karşısında. Böyle bir yüzden yalan sadır olmaz, diye geçirdi içinden. İçinde, nedense ve birdenbire bir ölüm uykusu yekindi, "ben" diye kendini düşündü ve bilinçsizce "ben öldü" dedi ve bunun ne demek olduğunu kendine sordu.

"Efendim, huzurunuzla feyiz getirdiniz, nur getirdiniz. Sizi buraya muhabbetiniz getirdi. Dışarda eğleşebileceğiniz çok şeyler var, ama siz buraya geldiniz. Niye? Niye buraya geldiniz efendim? Çünkü siz muhabbete talip oldunuz. Çünkü siz ebedî olana talip oldunuz. Bizim yolumuz sohbet yoludur. Buraya iyi niyetle, muhabbetle sohbete geldiniz. Çünkü siz hakikati arıyorsunuz. Efendim, hakikat aramakla bulunmaz, ama onu bulanlar arayanlardır. Hakikat neyle bulunur benim efendim? Onun

rehberi sevgidir, onun rehberi sizin muhabbetinizdir........ sohbet insanı öyle yoğurur ki, bir an gelir, sohbet ehlinde ham olan bir şey kalmaz, pişer, o da pişer..... pişerek safileşir, safiye makamına ulaşır...... insanlar için en yüksek makamın orası olduğu söylenir........ orada insanın kendinde olan ne varsa attığı ve saf insan haliyle kaldığı söylenir...... ama elbette çabasız olmaz, sen çaba göstereceksin, o zaman mesafeler kalmaz, dağlar ve tepeler aşılır......"

Belki de, diye yorumladı kendi kendine: kuyudan, lâğımdan, her nerdeyse, işte ordan, böyle safiliğe dönüşerek yükselecekti! Belki de endişeleri artık yersizleşiyordu! "Ama seni götürecek olan kendi amelindir, amelin sana vapur olacak, başkasının ameliyle bir yere gidemezsin, düştüğün çukurdan başkasının ameliyle çıkamazsın."

30

Nereden nereye? Demek ki, bir kere daha bu yanlışı işlemeyeceğim diye kesin karar verdiğinde, o yanlıştan dolayı utanç ve pişmanlık duyduğunda, o yanlışı işlememiş sayılıyorum. Kimilerine göre böyle bir karar küçük adam işi oluyor, büyük adam ya da üstün insan yanlışlarından pişmanlık duymayandır, yanlışlarının üstüne basıp geçebilendir. Ama bu durum böbürlenmeyi aşırı hale getirmekle bir değil mi? Çünkü işlenmiş olan bir yanlış, bir topluluk içinde işleniyor ve o yanlıştan doğan, doğacak olan sonuçlar herkesi bir ölçüde ilgilendiriyor ve zarara sokuyor, böyle bir durumda insanın bir başınaymış gibi davranması, başka herkesi çiğnemiş olmayı tazammun etmiyor mu? Öyleyse nasıl olur da, ben yaptığım yanlışın üzerine basıp geçebilirim denebilir ve böyle bir şeyi vicdan nasıl kabullenebilir? Bu yüzden, şimdi önünde diz çökmüş bulunduğu üstat ona doğruyu söylüyor ve ona işlemiş bulunduğu irili ufaklı bütün yanlışlarından pişmanlık duymasını ve onlar için tövbe etmesi gerektiğini bildiriyordu. Bütün bunlardan sonra elini vakarla uzattı, o da uzattı ve kendine uzatılan eli sıkıca kavradı ve o anda teklife muhatap oldu:

"Şeyh efendimizi şeyh efendiliğe kabul ediyor musun?"

"Ediyorum."

"De ki, kabul ediyorum."

"Kabul ediyorum."

Sonra virtleri anlatıldı ona, sonra halka kuruldu, şeyh efendi: "Halkamız değirmi olsun" dedi, sonra ona yöneldi: "Siz, beyim, size söylenen görevi yerine getirmeden halkaya giremezsiniz.. sizi şöyle alalım, halkanın ortasında oturabilirsiniz efendim.. gözünüz kapalı dinleyin.. rabıtanızla meşgul olun.. görevinizi yerine getirince siz de halkada yerinizi alırsınız, ama sevabımız aynıdır, eğer içine bir şüphe girerse benimki de senin olsun. Şimdi gözlerimizi yumalım efendim.. estağfurullaaaah....."

31

Gece geç vakit oteldeki banyoda duşun altına girdiğinde kendine söyleneni uyguladı: vücudundan akan suların, oradan çamurları söküp vücudunu çamur, çirkef pisliğinden arındırdığını varsaydı ve öyle oldu. Vücudunun bütün ufunetini oraya bırakmıştı sanki.

Banyodan çıkınca, koridorda, birden, Züleyha ile karşılaştı. Züleyha:

"Bana bak, diye seslendi ona öfkeyle, bana yalan söyledin sen!"

Ona, ne yalanı, sana niye yalan söyleyecek mişim, diye karşı koyacakken birden aklına geldi ve vazgeçti: şimdi konuşmaması gerekiyordu. Nasıl olsa bir fırsat daha olur ve meseleyi anlardı. Ama kadın durmadı:

"Bana yalan söyledin, dedi, maliye nazırı falan değilmişsin sen. Pis bir serseriymişsin!"

Yusuf durumu kavradı, bu sözlere verilecek bir cevabı zaten yoktu. İçinden gülümsedi, gülümsemesi belki yüzüne de yansıdı, ani bir hareketle sıyrılıp odasının kapısını buldu, kendini içeriye attı ve kapıyı arkadan kilitledi. Ama kadın arkasından bağırıyordu:

"Irz düşmanı, seni ırz düşmanı! Kimse yok mu burada? Irz düşmanlarına dur diyecek biri yok mu?"

Ama onun orada öyle ciyak ciyak bağırmasına cevap veren olmadı, yalnız uzaktan, bir odadan, bir bebeğin ağladığı duyuldu.

32

Elinden geldiğince çabuk hareket etmek istemişti ve bunu başardığını sanıyordu. Şimdi telgraf direkleri, ağaçlar, dereler, inekler, koyunlar, tek tük insanlar hızla geriye doğru kaçıyordu. Buralardan gece geçmiş olduğu için, şimdi tanıyabildiği hiç bir manzara çarpmıyordu gözüne, buna rağmen her şey, sanki yüzlerce defa onlarla karşılaşmışçasına aşinaydı. Bu manzaraları başka yerlerde, hem de bunların belki de hemen aynı olarak defalarca görmüş, belleğinin bir yerlerinde mimlemişti. Ama artık bunlar değildi mesele. Acaba *bunlardan* kurtulabilecek miydi? Kurtulacak mıydı? Ve nasıl? Veya acaba kendisinden bunlardan kurtulması istenmiş miydi? Şimdi tuhaf bir olguyla yüzleşiyordu, kim kimden bir şey talep ediyordu? O, sanıyordu ki, buraya gelmekle kendisi bir talepte bulunmuş olacaktı, oysa tam da tersi olmuştu, kendisinden bir şeyler talep edilmişti. Şimdi bunu nasıl açıklamalıydı? Kendisinden bir şeyler talep edilince ve kendisi talep edilenlere karşılık verince, kendi talebi mi yerine gelmiş oluyordu, öyle mi olacaktı? Yani ava giden avlanır hesabı mı oynanıyordu? Kendi kendine diyordu ki, ben adam olacağım, tekrarlıyordu bunu: ben adam olacağım arkadaş, diyordu. Daha bu sabah, bir dolu şey öğrenmişti. Önemli olan düş değildi, önemli olan düşün yorumuydu, düş ne olursa olsun, onu yorumlamak esastı. İşte bu sabah böyle bir yorumla karşılaşmış ve düşün sahibine şunlar söylenmişti: sen, zaten, çocukluğunun o eski mahallesine dönüp kendini o eski evinde görmekle, tasavvufa girmiş olduğunu söylemiş oluyorsun, o eski mahalle tasavvuftur. Kapıya dayanan o üç kişi de üç düşmandır. Sen, o üç düşmandan ikisini vurup öldürmüşsün, öldürdüklerin dünya sevgisiyle şeytandır, geriye yalnızca nefsin kalmıştır. Onu da zaten öldüremezsin, o, ömrün oldukça seninle yaşayacaktır, ama göreyim seni ki, onu öldürmeden onunla başa çıkabilesin! Büyüklerimiz de marifetin burda olduğunu söyler. Hayır, gözünü kör etmeye çalışma, gözün görsün, ama sen onu denetle. Kulağını sağır etmeye çalışma, kulağın işitsin, ama onun işittiklerini denetlemeye bak. İnsan bir gecede bunca şey öğrenebilir miydi? İçine sindirebilir miydi? Böyle bir durumdan ona bir bilgi olgusu olarak bahsetseydiler, olmaz böyle şey deyip işin içinden çıkardı. Oysa o, şimdi değişmiş olduğunu duyumsuyordu. Şimdi, pencerenin dışında, yanlarından akan çimen yapraklarını, telgraf direklerini kendine kardeş ilan etmişti. O, şimdi, bildikleriyle iş görürse, ona bilmediklerinin de belletileceğini

biliyordu, böyle bir şeyi ona kimse söylememiş bile olsa biliyordu. Dünyanın ve kendi zatının sevgi mihverinde döndüğünü de biliyordu. Sevgi olmasaydı.. ah, böyle bir şeyi hayal etmek bile mümkün görünmüyordu ona, çünkü sevgi olmasaydı diye düşünmek, bir balığın su olmasaydı hayat nasıl olurdu tasavvuruna benzerdi. Ona kimse kendi zatını sevme demiyordu, bilakis onun da hakkı var ve onun hakkını da vermek gerekiyor deniyordu. Böylece içinde yücelmeyi yaşıyordu. Ama böyle duyguları yaşamanın tehlikeleri karşısında uyarılmıştı. Böyle duygular, insanı, birdenbire bir şey olduğu sanısına kaptırabilir, o zaman da, elde edilmiş olan kazançların tümü, bir anda heder olabilir. İşte burada hovardalığa mahal bırakmamak gerektiğini duyumsuyor, çünkü heder edilmiş olan şey, onun nefsinin kazançları değil, fakat nefsi marifetiyle yaradan indinde edinilmiş kazançlardır, dolayısıyla nefsinin o kazançlara sahip çıkmaya hakkı bulunmadığı gibi, onu heder etmeye de hakkı bulunmuyor, çünkü bir hak, ancak onun sahibi tarafından tasarruf edilebilir, nefs ise burada bir hakkın sahibi olarak varbulunmuyor, o yalnızca hâsıl edilecek hayrın vesilesi olarak bir varoluş hikmeti taşıyor. Bütün bunları kendi kendine aklettiğini düşününce içini bir sevincin yaladığını duyumsadı. Ama gene aynı anda bildi ki, buna da aldanmaması gerekiyor, bunda da nefsin bir oyunu bulunabilir, çünkü nefs, bir şeyden zevk almaya başladı mı, hemen orada, onu suçüstü etmek gerekiyor: bu, onun sevinç duymaya hakkı bulunmadığı anlamına gelmiyor, ama duyulan sevincin kendi ürünü olduğu gibisinden bir yanılgıya düşmesinin önlenmesi gerekiyor: nefsi korumak için, elbet bunun için. Nefsin payı o öyle istediği için değil, nefsin o payda hakkı bulunduğu için verilmek gerekiyor. İyi de, nefs, o nefsi taşıyan insandan başka bir ben sahibi mi ki, böyle düşünülüyor? Hem evet, hem hayır. Nefsim bana verilmiş bir emanet gibi düşünülürse, onu kendimden başkası olarak tasarlamam kolaylaşır. Ama aynı zamanda, nefsim varbulunmadığı takdirde, benim "ben" diye adlandırdığım varlık varbulunmayacağı için, onu kendimden ayrı tasarlamam da mümkün görünmüyor. Yaradanla yaratılmış olan arasındaki ilişkide de benzer bir durum geçerli galiba, diye düşündü.

33

Tren, akıp gidiyordu.

Gözünün önünde akıp giden manzara dikkatini dağıtmıyor, bilakis onu, kendi içine yöneltiyordu.

Acaba şimdi nereye gidiyordu?

Gitmiş olduğu yerde, her şeye rağmen, aradığını bulabilmiş miydi?

Gitmekte olduğu yer –orası her nereyse- kendine ne getirecekti?

Aslında acaba o, ne aradığını biliyor muydu?

Ne elde etmişti?

Bir şey elde etmiş miydi? Bir şey elde etmiş olduğundan emin olabilir miydi?

Kompartımanın kapısında bir tıkırtı duyar gibi oldu.

Kapının önünden bir gölge süzülüp geçti. Aynı gölge, aynı anda geri döndü ve kapının önünde durdu. İçeriye bakıyordu. İçerde ondan başka kimse yoktu. Hırpani kılıklı biriydi. Bir an göz göze geldiler. Hırpani kılıklı adam, belki genç bir adam, işte o anda, Yusuf'un gözlerinin ta içine bakarak sırıtmaya başladı. Yusuf, tereddüt etti: acaba bir yerden tanıyor muydu onu? Hayır, onu tanıdığına ilişkin belleğinde en ufak bir iz bile canlanmadı. Delikanlının sırıtışı hiç de hayırlı bir bildiri taşıyormuş izlenimi vermiyordu. Orada, kapının dışında, gözünü ondan ayırmadan dişlerini gösterip duruyordu. Yusuf sonunda usanmış bir halde başını pencereden yana çevirmeye teşebbüs etti. Tam o sırada da, kapı gürültüyle yana çekilip açıldı. Yusuf ister istemez bakarak ilgilenmek zorunda kaldı onunla. Delikanlı, kapıyı çekip açınca, başını dışarıya uzattı ve bağırdı: "Hey millet, seninki burdaymış! Bakın, bir kompartımanı tek başına işgal etmiş! Haydi, gelin de şunu pencereden dışarı atalım."

Hemen o anda, kapının önünde üç kişi daha peydahlandı. Öncekiyle birlikte dört kişi oldular. Ellerini bellerine koymuş, durup baktılar bir süre. Neden sonra, içlerinden biri, belindeki palaskasını çözmeye başladı ve o anda Yusuf, birden, onun potinlerini gördü ve tanıdı. Bacağını morartan, şimdi bile ağrısı geçmemiş olan potinlerdi bunlar ve onu taşıyan adamı da şimdi tanımıştı. Demek dört kişiydiler ve yalnız buldukları yolcuları soyuyorlardı.

Delikanlı, belindeki palaskayı çıkartmış, sağ elinde onu tutarak sol avucunun içinde sıvazlıyordu. İşte o anda, beklenmedik bir şey oldu:

koridordan geçmek isteyen çocuklu bir kadın, serserilerden müsaade istedi. Serseriler açılıp da kadın kapıdan geçerken içeriye göz atınca Yusuf'la birden göz göze geldiler. Yusuf tanıdı onu, o da Yusuf'u.. Kadın, birden ne diyeceğini şaşırmış halde: "Sen misin?" diye bağırıverdi. Serseriler kadına baktı, içlerinden biri: "Tanıyor musun onu?" diye sordu. "Siz tanıyor musunuz?" dedi kadın "size de maliye nazırı olduğunu söyledi mi?"

Serseriler kahkahalarla gülmeye başladılar.

"Maliye nazırı mıymış?" dedi biri.

"Bence yakışır da!"

"Lan memleket bundan iyi maliye nazırı mı gördü şimdiye kadar?"

"Hadi onu, biz kendimize maliye nazırı yapalım."

Bu teklife hepsi kasıklarını tutarak güldü.

"Ben önce maliye nazırımızın elini bir öpmek istiyorum."

Bunu söyleyen elinde tuttuğu palaskasını başına doğru kaldırdı. Öteki müdahale etti:

"Önce ben öpmek istiyorum onun elini. Ama daha önce bu el kendi cebini görmeli."

Kadın:

"Sahiden elini mi öpeceksiniz onun? Bir ırz düşmanı o."

Yusuf sükûnetle ve sessizce olanları izliyordu. Yerinden hiç kıpırdamamıştı, kıpırdamaya da hiç niyeti yokmuş gibi görünüyordu.

"Bu sümsük mü ırz düşmanı?"

"Olamaz, bizim maliye nazırımız ırz düşmanı olamaz!"

Elinde palaska tutan:

"Haydi ahbap, sen kendin mi toslayacaksın, yoksa biz elini öperek mi alacağız cebindekileri."

Yusuf sükûnetle:

"Basın gidin, benimle uğraşmayın." dedi.

Yine beraberce gülüştüler, elinde palaska tutan, palaskasını yukarıya kaldırdı, kolunun gücü yettiğince Yusuf'un suratına indireceği anda, Yusuf palaskalının bileğini havada yakaladı ve onu orada öylece durdurdu. Sonra da, kavramış olduğu bileği sıkmaya başladı. Palaskalının yüzündeki gülümseme giderek kayboldu, daha sonra da gülümsemenin yerini acı aldı. Bağırmak istedi ama kendine yediremedi. Ötekiler de, büyülenmiş gibi kalakalmışlardı. Hepsi, Yusuf'un tuttuğu bileğe bakıyordu. Palaskalı, can acısıyla:

"Ne duruyorsunuz lan..." diyebildi.

Aralarında uyanıklık yapmak isteyen biri:

"Dövüp de öyle mi atalım pencereden?" diye sordu.

Yusuf, bileğini tuttuğu serseriyi bunu söyleyenin üstüne doğru fırlattı.

"Haydi, basın gidin şimdi." dedi.

Uyanık geçinen:

"Görüşürüz ahbap!" dedi. Sonra ötekilere: "Bu arkadaşa bir ziyaret borcumuz daha olsun" dedi. Kolundan tuttuğu palaskalıya: "Şimdi öteki işlerimizi görelim, buraya tekrar geliriz."

Ağırdan alarak, oralı değilmişler gibi, sallana sallana uzaklaştılar.

Yusuf arkalarından bile bakmadı onların.

Şimdi yeniden tek başınaydı. Birden o kadın geldi aklına, o hengâmede onun ne yaptığını, nereye gittiğini ayrımsayamamıştı. Kapıdan, koridorun her iki yanına da baktı, kimsecikler yoktu ortalıkta. Kendini nasılsa kadına ve bilhassa çocuğa karşı vebal altındaymış gibi duyumsuyordu. Belki onlar için yapacak bir şeyler bulabilirdi, her ne kadar yapacak şeylerin ne olduğunu bilmese de.. Nasıl olsa henüz trendeydiler ve nasıl olsa onları bulurdu.

Yüzünü yeniden pencereden yana çevirdi.

Tren son hızla yol alıyordu.

Nereye?

Acaba nereye gidiyordu?

İçinde, birden bir güç duyumsadı, şimdi şu trene "Dur!" desem onu durdurabilirim diye düşündü, ona emretsem beni uçurabilir, diye düşündü ve o anda içinden başka bir ses onu sarakaya alarak: "Hadi, ne duruyorsun, emret de seni uçursun." dedi. Ama Yusuf oyuna gelmedi, o da ona şöyle dedi: "Mecaz olanla hakikat olanı karıştırma! Denenemeyecek olanı denemeye kalkışma! Ahmak! Dene! Hayır! İtaat et! Hayır!"

Derken karşısında köpeği gördü. Uslu uslu oturmuş, boynunu yana devirmiş, Yusuf'u seyrediyordu, kuyruğu da yaltaklanarak döşemeyi dövüyordu. Yusuf ona:

"Söyle bakalım, ahbap, dedi, şimdi biz kuyunun içinde miyiz, dışında mı?"

Bu sorunun cevabını ciddi biçimde merak ediyordu. Acaba gerçekten kuyunun içinde miydi, yoksa dışına çıkmış mıydı? Yolculuğu buraya gelinceye kadar kuyunun içinde geçmişti de, dün geceden bu yana kuyudan çıkmış ya da çıkartılmış mıydı? Kuyudan çıkartılmışsa eğer, bu yol onu Mısır'a mı götürüyordu. Köpekten mutlak bir cevap bekleyerek bakıyordu

onun yüzüne. Köpek de ona baktı ve nerdeyse bir fino sesiyle yaltaklanarak iki kez:

"Hav, havv!...." dedi yalnızca.